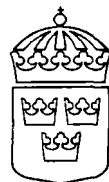

Justitiekammarens betänkande

1989/90:JuU29

Forskning — Brottsförebyggande rådet
m.m.

1989/90
JuU29

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringsförslag om medelsanvisning för nästa budgetår under andra huvudtiteln till anslagen A 3 *Utredningar m.m.* samt G 1 *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* och G 2 *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader*. Förslagen är framlagda i årets budgetproposition och i proposition 1989/90:90 om forskning. Utskottet behandlar också ett antal motioner, dels sådana från allmän motionstid — gällande frågor om bl.a. unga lagöverträdare, ekonomisk brottslighet, vapeninnehav och prostitution —, dels sådana som väckts med anledning av forskningspropositionen.

Inledningsvis berör utskottet brottsförebyggande rådets centrala ställning när det gäller forskning kring brott och brottslighet och framhåller det värde som ligger i ett framtida inrättande av professurer vid rådet. Utskottet pekar vidare på betydelsen av det forskningsarbete som bedrivs vid andra myndigheter inom utskottets beredningsområde, såsom kriminalvårdsstyrelsen, statens kriminaltekniska laboratorium och polishögskolan; i sistnämnda hänseende understryker utskottet vikten av att den inrättade professuren i polisforskning tillsätts utan dröjsmål. Utskottet erinrar också om nyttan av kontakter och annat samarbete mellan lagstiftaren och den rättsvetenskapliga forskningen vid de juridiska fakulteterna.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelsanvisning. Med anledning av en motion förordar utskottet ökade satsningar på samordning av olika myndigheters åtgärder för unga lagöverträdare. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

Vid betänkandet har fogats 27 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Propositionerna

I proposition 1989/90:100, bil. 4 (justitiedepartementet), har regeringen föreslagit riksdagen att för budgetåret 1990/91 till *Utredningar m.m.* anvisa ett reservationsanslag på 23 665 000 kr. (punkt A 3, s. 43 och 44).

I samma proposition har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild forskningsproposition, för samma budgetår anvisa dels till Brottsförebyggande rådet: Fövaltningskostnader ett förslagsanslag på 7 896 000 kr., dels till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader ett reservationsanslag på 4 647 000 kr.

Därefter har regeringen i proposition 1989/90:90 om forskning under andra huvudtiteln föreslagit

- att riksdagen för budgetåret 1990/91 till Brottsförebyggande rådet: Fövaltningskostnader anvisar ett förslagsanslag på 11 272 000 kr. (s. 108),
- att riksdagen för budgetåret 1990/91 till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader anvisar ett reservationsanslag på 3 851 000 kr. (s. 109), samt
- att riksdagen under reservationsanslaget Utredningar m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar 1 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 4.

Motionerna

I samband med propositionerna behandlar utskottet *dels* yrkanden i motioner som väckts med anledning proposition 1989/90:90, *dels* yrkanden i motioner från den allmänna motionstiden åren 1989 och 1990. Motionsyrkandena redovisas på s. 2 ff.

Motioner väckta med anledning av proposition 1989/90:90

1989/90:Ju27 av Lena Boström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en fond för forskning om våld och förtryck mot kvinnor.

Motiveringen återfinns i motion Ub27.

1989/90:Ju28 av Maggi Mikaelsson m.fl. (vpk, fp, c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett brett upplagt forskningsprogram om kvinnomisshandel och sexualiserat våld i enlighet med vad som i motionen anförts.

1989/90:Ju29 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av forskning om invandrargrupperns brottslighet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen i övrigt anförts om inriktningen av brottsforskningen.

Motiveringen återfinns i motion Ub125.

1989/90:Ju30 av Larz Johansson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polishögskola.

Motiveringen återfinns i motion Ub140.

1989/90:Ju31 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående forskning om rehabilitering av kriminellt belastade människor.

1989/90:JuU29

Motiveringen återfinns i motion Ub141.

Motion väckt under den allmänna motionstiden 1989

1988/89:Ju801 av Ingbritt Irhammar och Kjell Ericsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att 1987 års vapenutredning får i uppdrag att föreslå regler som möjliggör vapenamnesti och skärpt ammunitionskontroll i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1990

1989/90:Ju207 av Rolf Dahlberg (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om 1987 års vapenutrednings förslag.

1989/90:Ju510 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering av behandlingsforskning inom kriminalvården.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:So262.

1989/90:Ju607 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen till en riksomfattande folkkampanj mot våldet för budgetåret 1990/91 anslår 10 000 000 kr.,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel från allmänna arvsfonden till kampanjen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionalpolitikens betydelse för att begränsa och förebygga brottslig verksamhet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att aktivt verka för att föräldrar är närvarande när barn och ungdomar blir föremål för förundersökning eller domstolsförhandling,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av normbildning, kontroll av närvaro, brottsbekämpning, åtgärder mot mobbning m.m. i skolans arbete,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordning av olika myndigheters insatser för unga lagöverträdare,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att lagen om skadelindrande arbete blir mer effektiv,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriteringar i syfte att förkorta utredningstiderna om brott,

24. att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av jourdomstolar för i första hand unga lagöverträdare,

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning för kartläggning av samband mellan pornografi, prostitution och våld,

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om könsrollernas betydelse, behov av forskning om förbättring av behandlingsmetoder m.m.,

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning i syfte att förebygga brott mot barn,

45. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konfrontation mellan offer och gärningsman samt medlingsförfarande,

49. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för brottsbekämpning bland utländska medborgare.

1989/90:Ju609 av Bengt Silfverstrand och Maja Bäckström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpning av gällande skattebrottslag.

1989/90:Ju610 av Bengt Harding Olson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förtydligande av hela nödvärnsrätten i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lagförslag bör avges med skyndsamhet.

1989/90:Ju611 av Anders Svärd m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upphävande av lagen om företagsbot.

1989/90:Ju612 av Maja Bäckström och Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn angående möjligheterna att undvika fängelsestraff för barn och ungdomar.

1989/90:Ju619 av Rosa Östh m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att frågan om kriminalisering av de prostituerades kunder skall prövas i enlighet med vad i motionen anförts.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:So436.

1989/90:Ju622 av Anders Svärd m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att göra en översyn av de speciella EKO-brottslagar som tillkom under 1980-talet.

1989/90:Ju623 av Ove Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om påföljd för unga brottslingar.

1989/90:Ju631 av Gunilla André m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i brottsbalken att prostitutionskontakter kriminaliseras i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Ju635 av Hans Göran Franck m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en genomlysning och utvärdering av samtliga näringsbranscher och områden inom rättsväsendet som ännu inte varit föremål för en utvärdering,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda informationsinsatser,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av snara åtgärder beträffande skärpta regler mot miljöbrott, skattebrott och skattetillägg samt näringsförbud.

1989/90:Ju637 av Karin Israelsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpning av bötesstraffet för smuggling och om införandet av ordningsbot för ringa varusmuggling.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:So321.

1989/90:Ju707 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen skyndsamt lägger fram förslag till lagstiftning om ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsprocessen (utom skattemål) i enlighet med vad i motionen anförts.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Sk807.

1989/90:Ju801 av Margitta Edgren (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en guide utarbetas, som beskriver vilka resurser som står till buds i samhället för att ekonomiskt stödja engagemang för att minska våldet.

1989/90:Ju802 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjens betydelse i det brottsförebyggande arbetet,

18. att riksdagen hos regeringen begär utredning med syfte att öka rättssäkerheten i lagar gällande ekonomisk brottslighet.

1989/90:Ju803 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att upphäva lagen om företagsbot.

1989/90:Ju806 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrarforskning.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Sf610.

1989/90:Ju807 av Bengt Harding Olson m.fl. (fp, s, m, c, vpk, mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att BRÅ får i uppdrag att som särskilt projekt medverka vid försöksverksamhet med grannsamverkan mot brott i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen till detta projekt anslår erforderligt belopp.

1989/90:Ju809 av Britta Bjelle m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om jourdomstolar enligt vad i motionen anförts,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av reglerna för fullföljd till hovrätterna enligt vad i motionen anförts.

1989/90:Ju810 av Britta Bjelle m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om jourdomstolar för unga enligt vad i motionen anförts,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler om närvaroskyldighet för vårdnadshavare när deras barn står inför rätta enligt vad i motionen anförts,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändrade förutsättningar för anhållande och häktning av 15–17-åringar så att endast särskilda skäl skall behöva föreligga,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lagstiftning avseende registrering av brott begångna av barn under 15 år.

1989/90:Ju814 av Jerry Martinger m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om registrering av personer under 15 år som gjort sig skyldiga till brott på sätt som anges i motionen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statistik över brott som begåtts av personer under 15 år,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om snabbare utredning av brott som begåtts av unga personer på sätt som anges i motionen,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om jourdomstolar på sätt som anges i motionen,

8. att riksdagen beslutar att upphäva 30 kap. 5 § andra stycket brottsbalken.

1989/90:Ju815 av Rune Thorén (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljningen av sprayburkar med färg.

1989/90:Ju816 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslagen i 1987 års vapenutredning.

1989/90:Ju817 av Ingela Mårtensson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av allmänna ordningsstadgan i enlighet med vad som anges i motionen.

1989/90:Ju818 av Magnus Persson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om 1987 års vapenutrednings förslag.

1989/90:Ju820 av Rolf Dahlberg m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om snabbare utredning av brott begångna av unga personer på sätt som anges i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om registrering av personer under 15 år som gjort sig skyldiga till brott på sätt som anges i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statistik över brott begångna av personer under 15 år,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om jourdomstolar på sätt som anges i motionen,

5. att riksdagen beslutar att upphäva 30 kap. 5 § andra stycket brottsbalken.

1989/90:Ju823 av Gunilla André och Ingbritt Irhammar (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en sådan ändring av allmänna ordningsstadgan att ett verksamt förbud mot pornografisk föreställning stadgas.

1989/90:Ju825 av Arne Andersson i Ljung m.fl. (m, s, fp, c, vpk, mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förslagen i SOU 1989:44 av 1987 års vapenutredning inte kan läggas till grund för förslag till riksdagen.

Utskottet

Brottsförebyggande rådet

Forskning

Inledning

I proposition 1989/90:90 om forskning lämnar regeringen i avsnitten 6.3 och 11.1 sina synpunkter på den framtida forskningen om brott och brottsförebyggande åtgärder. De åtgärder som vidtas mot brottslighet bör, framförs det, bygga på kunskap, och den kriminologiska forskningen bör enligt regeringens mening förstärkas för att förse såväl regering, riksdag och myndigheter som den enskilde med denna kunskap.

Redan inledningsvis kan utskottet ansluta sig till regeringens ställningstaganden när det gäller angelägna forskningsområden. Det är således även enligt utskottets uppfattning viktigt att få ökad kunskap om såväl gärningsmännen och deras kriminella karriärer som om utsattheten och rädslan för brott. Ett annat angeläget forskningsområde är invandrare och brottslighet, och vidare är det angeläget att de samband som finns mellan brottslighet och olika fysiska och sociala miljöer närmare kartläggs.

Som regeringen anför har brottsförebyggande rådet (BRÅ) en central ställning när det gäller forskning kring brott och brottslighet i Sverige. Enligt sin nya instruktion (SFS 1988:1223) har BRÅ också getts ett större ansvar för samordningen av samhällets brottsförebyggande verksamhet liksom för information inom det egna verksamhetsom-

rådet. BRÅ skall också, när det gäller forskningsarbetet, i ökad omfattning ägna sig åt utvärdering av reformer inom det kriminalpolitiska fältet och även kunna ge underlag för framtida kriminalpolitiska reformer genom att pröva och utvärdera olika åtgärder. Utskottet har tidigare ställt sig bakom denna nya inriktning hos BRÅ (se 1988/89:JuU17 s. 17), och utskottet vill nu understryka vikten av att det forsknings- och utvecklingsarbete som skall ske inom BRÅ kan bedrivas under tillfredsställande omständigheter. Här bör erinras om det värde som inrättande av professurer vid rådet skulle kunna ha på forskningen och rekryteringen av forskare. Detta bör beaktas på sikt i det fortsatta utvecklings- och budgetarbetet.

Utskottet har tidigare i skilda sammanhang betonat och vill även nu framhålla betydelsen av det forskningsarbete som bedrivs även inom andra myndigheter inom justitieutskottets beredningsområde. Här avses kriminalvårdsstyrelsen, statens kriminaltekniska laboratorium och polishögskolan (se JuU 1986/87:27 och där gjorda hänvisningar). När det gäller forskning inom det polisiära området kan erinras om att utskottet tillstyrkt att en professur i polisforskning inrättas vid rikspolisstyrelsen (se JuU 1987/88:30 s. 6). Utskottet vill nu understryka vikten av att tjänsten tillsätts utan dröjsmål. När det gäller professurens organisatoriska hemvist kan nämnas att utskottet ansett det angeläget att innehavaren av tjänsten bör ingå i lämpligt fakultets- eller sektionskollegium vid universitetet i Stockholm.

Utskottet vill i detta sammanhang gärna erinra om vad utskottet tidigare (JuU 1986/87:27) uttalat om vikten av kontakter och annat samarbete mellan lagstiftaren och den rättsvetenskapliga forskningen vid de juridiska fakulteterna.

I motion Ju30 begärs att *forskningen inom polishögskolan* måste uppmärksammas.

I den nyligen på riksdagens bord lagda propositionen 1989/90:155 om förnyelse inom polisen har förslag lämnats om den framtida polisforskningen. Här behandlas främst två frågor som är av intresse i dessa sammanhang. Polisforskningen föreslås *organisatoriskt* böra föras till polishögskolan. Vidare betonas vikten av *polisforskningens kontakter med omvärlden*. Utan att föregripa riksdagens ställningstagande till förslagen i propositionen vill utskottet här uttala sin positiva inställning till att riktlinjer m.m. om den framtida forskningen med polisverksamheten som ämnesområde nu förelagts riksdagen. Motionsönskemålet får mot bakgrund av det redovisade anses tillgodosett.

Särskilt om forskning inom BRÅ, m.m.

BRÅ upprättar löpande treåriga verksamhetsplaner. I samband med anslagsframställningen för budgetåret 1990/91 har rådet lämnat en sådan plan för verksamheten under budgetåren 1990/91—1992/93. Regeringen har i forskningspropositionen sagt sig i huvudsak dela BRÅ:s bedömning av behovet av forskning, utredning och information på de områden som anges i verksamhetsplanen. I fråga om prioriteringen har regeringen särskilt fäst uppmärksamheten på några områden.

I motionerna *Ju31*, *Ju510* och *Ju607* efterlyses ytterligare forskning och utvärdering av behandlingsmetoder inom kriminalvården. Syftet är att nå bättre och effektivare behandling inom kriminalvården; i motion *Ju510* anförs att ytterligare resurser bör satsas på sådan forskning.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1990/91 har BRÅ påpekat att rådet i sitt förslag till verksamhetsplan för de kommande tre åren endast har ett projekt som kan sorteras in under begreppet behandlingsforskning. BRÅ anser att det är angeläget att ytterligare sådan forskning initieras. Enligt BRÅ är kompetensen inom detta forskningsområde i Sverige begränsad och en kompetensutveckling bör därför ske vid bl.a. rådet. En sådan kompetensutveckling förutsätter ett tillskott av två till tre tjänster med en kompetensprofil som för närvarande inte finns inom rådet.

Under senare år har utskottet behandlat liknande motioner. Utskottet har då framhållit att frågan om vilka behandlingsformer som — från olika utgångspunkter — är de mest fördelaktiga sedan länge har varit en huvudfråga inom kriminalpolitiken. Vid den senaste behandlingen av ämnet (se 1988/89:JuU17 s. 18 och där gjord hänvisning) hänvisade utskottet bl.a. till att frågan ständigt är aktuell och att ett exempel på detta var den översyn av kriminalvårdens verksamhetsformer och innehåll som under hösten 1988 påbörjats av en arbetsgrupp inom justitiedepartementet i samarbete med kriminalvårdsstyrelsen. Även inom den rättsvetenskapliga och kriminologiska forskningen hade frågan enligt utskottet rönt intresse. Utskottet hänvisade också till att det inom kriminalvårdsstyrelsens egen forsknings- och utvecklingsgrupp fortlöpande sker en viss utvärdering av de olika behandlingsformer som används inom kriminalvården, och så långt det är möjligt söker man dra slutsatser också av annan verksamhet som pågår i syfte att rehabilitera kriminellt belastade personer inom ramen för lokala projekt eller annan försöksverksamhet.

Utskottet avstyrkte bifall till motionen och utgick från att behandlingsforskning även i framtiden skulle bedrivas i minst samma omfattning som hittills utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet kan ställa sig bakom de tankar som bär upp motionerna. Som regeringen anför i forskningspropositionen (s. 68) bör de åtgärder som vidtas mot brottslighet bygga på kunskap. Ökad kunskap krävs således om såväl gärningsmännen som deras kriminella karriärer och här spelar naturligtvis de olika behandlingsåtgärder som sätts in och utfallet av dessa en stor roll. I linje med sitt tidigare ställningstagande utgår utskottet från att behandlingsforskning i den omfattning som är motiverad kommer att bedrivas även i fortsättningen utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. Såvitt gäller möjligheterna att bedriva sådan forskning inom BRÅ bör beaktas vad som påpekas i forskningspropositionen (s. 107 f), nämligen att BRÅ för att öka sina resurser bör utnyttja möjligheten att personal från andra myndigheter tjänstgör i projekt inom BRÅ. Kostnaderna bör i dessa fall belasta resp. myndighetsanslag. BRÅ bör även liksom hittills kunna komma överens med andra statliga och kommunala instanser om delfinansiering av

projekt som är av gemensamt intresse och som genomförs under medverkan av sådana organ. På sikt borde det vara möjligt för BRÅ att öka utrymmet för nya forsknings- och utvecklingsprojekt. Liksom regeringen anser utskottet det motiverat att BRÅ tillförs ytterligare resurser för nya forsknings- och utvecklingsprojekt, och medel har beräknats härför.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till berörda yrkanden i motionerna Ju31, Ju510 och Ju607.

I motion *Ju607* begärs ett uttalande om forskning kring *könsroller-
nas betydelse för brottsligheten*. Enligt motionärerna kan upplysningar erhållas om hur det brottsförebyggande arbetet bör bedrivas om undersökningar görs av de faktorer som ligger bakom förhållandet att så få kvinnor blir kriminella.

Senast under riksmötet 1988/89 behandlade utskottet ett motsvarande motionsönskemål (se 1988/89:JuU17 s. 19 och där gjord hänvisning). Utskottet har uttryckt förståelse för motionärernas synpunkter men med beaktande av att olika forskningsprojekt på området har pågått eller planerats har det enligt utskottets mening saknats anledning för riksdagen att göra något uttalande i saken.

Under våren 1989 arrangerade BRÅ en konferens om kvinnor och brott. Syftet var att belysa frågor om orsakerna till kvinnors låga kriminalitet och om möjliga orsaker härtill, och vidare att inspirera till fortsatt diskussion samt till forskning och utredning som belyser och förklarar kvinnans roll som brottsling. BRÅ har nu publicerat de föreläsningar som förekom under konferensen i rapporten (BRÅ-rapport 1990:1) *Kvinnor och brott*.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1990/91 framhåller BRÅ att forskning när det gäller kvinnors kriminalitet är angelägen. Här redovisas att ett av delprojekten i Stockholmsprojektet, *Kvinnor, brott och storstadsmiljö*, faller inom området. Enligt BRÅ behövs dock ytterligare forskning. I sin bidragsprövning för de närmaste åren prioriterar BRÅ särskilt forskning om bl.a. kvinnor och brott.

Kvinno- och jämställdhetsforskning har hört till de områden som prioriterats i de forskningspropositioner som har lagts fram under 1980-talet. De insatser som hittills gjorts har medfört ett ökat intresse för sådan forskning, men såsom framhålls i forskningspropositionen (s. 456) återstår dock mycket för att kunskap om kvinnors resp. mäns villkor på skilda områden skall bli allsidig.

Som tidigare vill utskottet uttala förståelse för motionärernas synpunkter. Frågeställningen är emellertid uppmärksammas genom den av BRÅ ovan nämnda publikationen, och det förhållandet att BRÅ i sin bidragsprövning prioriterar forskning om kvinnor och brott kan förväntas påverka utvecklingen i den riktning som motionärerna eftersträvar. Mot denna bakgrund saknas det enligt utskottets uppfattning anledning för riksdagen att göra ett särskilt uttalande när det gäller forskning om könsrollernas betydelse för brottsligheten. Utskottet avstyrker bifall till motionen i nu behandlad del.

I motion *Ju607* begärs ökad forskning om *sexualbrott mot barn*. Här framhålls särskilt att det hos BRÅ planerades men ej beslutades projektet om "Brott mot barn" snarast bör komma i gång.

Inom BRÅ pågår för närvarande ett projekt om sexuella övergrepp mot barn. Projektets syfte har varit att 1) kartlägga utvecklingen och omfattningen av sexuella övergrepp mot barn och myndigheternas handläggning av ärendena, 2) göra en genomgång av utländsk och svensk forskning om olika aspekter av sexuella övergrepp mot barn och 3) planera och genomföra en empirisk undersökning för att belysa omfattningen och karaktären av sexuella övergrepp mot barn i Sverige. — Projektdelarna 1 och 2 har avslutats. Avrapporteringen av del tre är under arbete.

Av BRÅ:s verksamhetsplanering framgår att det där planeras att genomföra det projekt som tas upp i motion *Ju607*. Projektet utgör en fortsättning på det ovan nämnda arbetet om sexuella övergrepp mot barn och skall innefatta även andra typer av brott mot barn, t.ex. barnmisshandel och brott inom familjen. Projektet kommer dels att analysera brottsutvecklingen för dessa brottstyper, dels att sammanfatta och kritiskt diskutera teori och forskning på området.

Regeringen har i huvudsak ställt sig bakom den verksamhetsplan som BRÅ presenterat för de närmaste tre budgetåren. Utskottet saknar anledning att ha någon annan uppfattning och utgår ifrån att projektet beslutas och genomförs utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. Utskottet avstyrker bifall till motion *Ju607* i nu behandlad del.

Forskning kring *våld mot kvinnor* tas upp i motionerna *Ju27* och *Ju28*, och i motion *Ju607* begärs en kartläggning av *sambandet mellan pornografi, prostitution och våld*. I motion *Ju27* begärs främst att det tillskapas en fond för forskning om bl.a. kvinnovåldet. I motion *Ju28* efterlyses en tvärvetenskaplig forskning inom området kvinnomisshandel.

Som anförs i forskningspropositionen (s. 457) är våld och sexuella övergrepp mot kvinnor tillräckligt ofta förekommande för att kunna sägas utgöra ett allvarligt samhällsproblem. Mot denna bakgrund föreslås i propositionen att en professur inrättas som avser ett samhällsvetenskapligt ämne som ger möjlighet att forska kring frågeställningar om makt som konfliktorsak mellan kvinnor och män och om hur våld mot kvinnor kan relateras till andra förhållanden i samhället.

Även i övrigt har frågan om forskning om våld mot kvinnor uppmärksamats. I direktiven till den av regeringen tillsatta arbetsgruppen för frågor som rör våld mot kvinnor anförs att kunskaperna måste öka och mekanismerna bakom olika former av övergrepp måste göras synliga för att på ett mer effektivt sätt kunna förebygga och förhindra våld och andra övergrepp mot kvinnor. Arbetsgruppen skall i detta syfte bl.a. ta reda på var fördjupade kunskaper behövs inom t.ex. forskningen. Arbetsgruppens arbete skall vara avslutat före utgången av år 1990.

BRÅ planerar också att tillsätta en arbetsgrupp som skall se över frågor om våld inom familjen.

Utskottet har förståelse för de synpunkter som framförs i motionerna Ju27 och Ju28, och även enligt utskottets uppfattning är det angeläget att genom forskning få belyst orsakerna till det våld och de övergrepp som sker mot kvinnor. Som framgått ovan har nyligen ett flertal initiativ i denna riktning tagits, och utskottet ser positivt på denna utveckling. Därmed saknas det också enligt utskottets uppfattning anledning för några riksdagens åtgärder på området. Av det sagda framgår att utskottet inte kan tillstyrka bifall till motionerna Ju27 och Ju28.

Från BRÅ har utskottet inhämtat att det inom rådet för närvarande inte är aktuellt med någon forskning som rör sambandet mellan pornografi, prostitution och våld. Inte heller i övrigt förekommer någon sådan forskning enligt vad utskottet kunnat utröna. Inte heller i Norge, där ett femårigt forskningsprogram om kvinnomisshandel igångsattes år 1985, har frågan studerats isolerad. Däremot berörs frågan indirekt i några av de projekt som ingår i programmet. Det norska forskningsprojektet skall avslutas inom det närmaste året.

Även om utskottet ser positivt på önskemålet i motion Ju607 i denna del kan utskottet inte förorda en särskild prioritering av arbete på den begärda kartläggningen. Utskottet avstyrker bifall till motionen i nu berörd del.

I motionerna *Ju29*, *Ju607* och *Ju806* efterlyses forskning om *invandrades kriminalitet*.

Regeringen har i forskningspropositionen (s. 105) prioriterat sådan forskning inom BRÅ under den kommande treårsperioden. Regeringen anför att det saknas tillräcklig kunskap om och i vilken utsträckning brottslighet har samband med den invandring som skett till Sverige. Enligt regeringens bedömning är det nödvändigt att forsknings- och utvecklingsarbetet inom detta område intensifieras under den kommande treårsperioden. Det anförts att det behövs mer kunskaper om invandrades brottslighet, om vilka faktorer i det svenska samhället som negativt påverkar olika invandrargruppers anpassningsmöjligheter samt om hur man kan komma till rätta med dessa problem.

Inom BRÅ finns nu tre olika projekt som avser brottslighet bland invandrare. En belysning skall ske av utländska gärningsmäns betydelse för våldtäktsbrottsligheten. Vidare planeras att, i ett av delprojekten i det s.k. Stockholmsprojektet, göra en studie av brottsligheten hos personer med utländsk bakgrund och med särskild inriktning på ungdomsbrottsligheten i invandrartäta områden. BRÅ planerar vidare att genomföra ytterligare ett forskningsprojekt om invandrades brottslighet tillsammans med centrum för invandrarforskning vid Stockholms universitet.

Även utskottet anser att kunskaperna kring frågorna om invandrar- och brottsligheten är otillräckliga. En bristande kunskap härvidlag befrämjar uppkomsten av ogrundade föreställningar, som kan bidra till främlingsfientlighet och etniska konflikter. Utskottet kan därför ställa sig bakom den prioritering som regeringen här förordat. I motion Ju29 vänder sig motionärerna mot de utgångspunkter för invandrarforsk-

ningen som regeringen anger. Enligt motionärerna bör inte de faktorer i det svenska samhället som negativt påverkar olika invandrargrupper anpassningsmöjligheter studeras, utan arbetet bör tvärtom i första hand vara inriktat på att söka de faktorer hos olika invandrargrupper som medverkar till brottslighet.

Den planerade forskningen om invandrares brottslighet bör även enligt utskottets uppfattning belysa de faktorer som tas upp i motion Ju29. Detta bör emellertid inte stå i motsats till att också de faktorer i det svenska samhället som negativt påverkar olika invandrargrupper anpassningsmöjligheter studeras.

Utskottet utgår ifrån att utskottets nu uttalade synpunkter beaktas utan något särskilt uttalande i frågan från riksdagens sida. Med det nu anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Ju29, Ju607 och Ju806 i här behandlade delar.

I linje med vad utskottet ovan anført om BRÅ:s utnyttjande av personal från andra myndigheter vill utskottet i detta sammanhang understryka BRÅ:s behov av att tillföras externa medel för sin invandrarforskning. Utskottet utgår från att regeringen i dessa hänseenden medverkar till positiva och smidiga lösningar.

Uttalanden om ökad forskning beträffande *ekonomisk brottslighet* efterlyses i motion Ju635 och här begärs bl.a. en utvärdering av samtliga näringsbranscher. Motion Ju29 tar avstånd från en prioritering av detta forskningsområde och förordar i stället att *brottsloffrens situation* liksom de *totala kostnaderna för brottsligheten* blir föremål för särskilda undersökningar.

Regeringen har prioriterat forskning om ekonomisk brottslighet. BRÅ har sedan år 1985 på regeringens uppdrag genomfört forsknings- och utvärderingsprojekt om ekonomisk brottslighet. Det senaste uppdraget avser formerna för och omfattningen av ekonomisk brottslighet i sju näringsbranscher. BRÅ planerar också att genomföra en särskild undersökning av den ekonomiska brottsligheten inom hyres- och fastighetsbranschen, en undersökning som riksdagen efterfrågat (se JuU 1987/88:39 s. 8 f, rskr. 319).

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att forskningen kring den ekonomiska brottsligheten bör prioriteras. Utskottet vill här rent allmänt hänvisa till de bedömningar utskottet gjorde vid budgetbehandlingen förra året, se 1988/89:JuU15, s. 11 och 12 om prioriteringen av åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Det är angeläget att de branschstudier som riksdagen och regeringen uppdragit åt BRÅ att utföra slutförs. Utskottet anser emellertid att dessa utvärderingar bör avvaktas innan utskottet tar ställning till frågan om ytterligare sådana branschstudier. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju635 i nu behandlad del.

Med hänsyn till den prioritering utskottet nyss ställt sig bakom kan utskottet inte tillstyrka kraven på sådana undersökningar som efterlyses i motion Ju29. Beträffande önskemålet om utredning med syfte att klarlägga de totala kostnaderna för brott kan tilläggas att utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande senast i höstas avvisade ett liknande motionskrav (se 1989/90:JuU16 s. 5 f). Och i fråga om yrkandet om en

undersökning beträffande brottsoffer vill utskottet hänvisa till regeringens uttalande i forskningspropositionen (s. 106). Där anförs att när det gäller frågor som sammanhänger med bl.a. stöd till brottsoffer så pågår en rad aktiviteter, såväl inom regeringskansliet som inom kommittéer och arbetsgrupper, och det sägs vara önskvärt att BRÅ inom ordinarie ramar har en viss beredskap för att vidta det forsknings- och utvecklingsarbete som kan visa sig nödvändigt med anledning av dessa aktiviteter. I sin verksamhetsplan har BRÅ vidare angett ett deltagande i en internationell offerundersökning. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Ju29 i nu berört hänseende.

Medelsanvisning till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Medelsanvisning till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Brottsförebyggande åtgärder

Under detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden om brottsförebyggande åtgärder av skilda slag.

På senare år har frågor om *våldsbrott och brottsoffer* varit föremål för stor uppmärksamhet både i den allmänna debatten och i riksdagen. Så debatterades i riksdagen sent i höstas åtgärder mot våldet, och utskottet behandlade strax därefter i ett motionsbetänkande (1989/90:JuU5) ett flertal motioner med begäran om sådana åtgärder. I nämnda betänkande lämnade utskottet en utförlig redogörelse för de åtgärder som på senare tid vidtagits från regeringens sida i dessa frågor, och utskottet vill i allt väsentligt hänvisa till den redovisningen. Här skall endast nämnas att våldsbrottsligheten sedan länge är ett prioriterat område för polisen. Regeringen tillsatte också i höstas en kommission för att motverka våldet och förbättra stödet till brottsoffren. Denna, våldskommissionen (dir. 1989:58), skall i första hand stimulera lokala initiativ och verka för en bättre lokal samordning. Kommissionen skall vidare sträva efter att få med både myndigheter, organisationer, företag och enskilda i arbetet. Kommissionens arbete skall vara avslutat inom ett år.

Utskottet konstaterade i sitt ovan nämnda betänkande att en rad åtgärder mot våldsbrottsligheten vidtagits men ansåg ändå att ytterligare insatser måste ske. Utskottet förordade därför en landsomfattande *kampanj mot våld och droger*. Vad utskottet uttalat gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1989/90:65).

I motion *Ju607* begärs att riksdagen till kampanjen för budgetåret 1990/91 *anslår 10 000 000 kr.* i ett första steg. Vidare begärs ett uttalande om att allmänna arvsfonden därutöver bör bidra med stöd.

Närmare bestämmelser om allmänna arvsfondens ändamål och förvaltningen av fondens medel finns i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden. Av lagen framgår att egendom som tillfaller fonden skall förvaltas av kammarkollegiet som en särskild fond för främjande av vård och fostran av barn och ungdom samt omsorg om handikappade. Understöd ur fonden utdelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Understöd får inte lämnas för åtgärd, som det åligger stat eller kommun att bekosta. En samlad redovisning av hur allmänna arvsfondens medel används skall numera årligen lämnas till riksdagen (se 1989/90:SoU3, rskr. 14). Regeringen har nyligen lämnat en sådan redogörelse för budgetåret 1988/89 (skr. 1989/90:131).

Socialutskottet har i andra sammanhang inskräpt betydelsen av att allmänna arvsfondens medel endast får användas för ändamål som främjar vård och fostran av barn och ungdom samt omsorg om handikappade (1988/89:SoU6 s. 37). Justitieutskottet har ingen annan mening.

Vidkommande motionsönskemålen anser utskottet att frågor rörande den av riksdagen förordade kampanjen mot våld och droger kan falla inom ramen för våldskommissionens arbete. Det kan således ankomma på kommissionen att föreslå regeringen på vilket sätt kampanjen skall genomföras och vilka eventuella medel som behöver anslås för ändamålet. Utskottet utgår från att regeringen verkställer uppdraget om kampanjen utan något ytterligare uttalande från riksdagens sida. Något uttalande om hur medel bör anskaffas eller anvisas är inte aktuellt.

Mot bakgrund av det nu sagda avstyrker utskottet bifall till nu berörda yrkanden i motion Ju607.

I motionerna *Ju635* och *1989/90:Ju801* tas upp frågor om *information till enskilda och andra om möjligheterna till ekonomiskt stöd för informationsinsatser mot brottslighet*. Sålunda begärs i motion *Ju635* sådan information beträffande ekonomisk brottslighet, och motion *1989/90:Ju801* handlar om enskildas insatser mot våld.

Vid budgetberedningen år 1986 av Anslaget A 5 Information om lagstiftning m.m. behandlade utskottet ett motionsyrkande om stöd åt organisationer för information om ekonomisk och organiserad brottslighet. Utskottet (*JuU 1985/86:29* s. 1 f, rskr. 214) uttalade att regeringen borde verka för att informationsåtgärder i ökad utsträckning vidtas vad gäller lagstiftning och andra åtgärder från det allmännas sida mot ekonomisk brottslighet. Enligt utskottet borde det i sammanhanget uppmärksammas det värde som ligger i att även låta insatser på området komma till stånd genom enskilda organ (t.ex. fackliga organisationer och branschsammanlutningar). För att främja sådana insatser borde dessa organ kunna erhålla ekonomiskt stöd och det borde övervägas att även för sådant ändamål ta medel i anspråk från det ovannämnda anslaget. Vad utskottet anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Under budgetåret 1987/88 behandlade utskottet en liknande motion. Utskottet vidhöll då sin tidigare uttalade ståndpunkt och tillade att det

på lämpligt sätt borde ges upplysning om möjligheterna till ekonomiskt stöd. Vad utskottet uttalat gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (JuU 1987/88:39 s. 8, rskr. 319).

Vid sin behandling av frågan under föregående riksmöte inhämtade utskottet att det inte ansökts om eller utbetalats något ifrågavarande bidrag men att information om möjligheterna härtill spritts till brottsförebyggande rådets arbetsgrupp för informationsfrågor (1988/89:JuU17 s. 19 f).

I årets budgetproposition (prop. 1989/90:100 bil. 4, s. 44) har under andra huvudtiteln under anslaget A 4 Information om lagstiftning m.m. beräknats högst 250 000 kr. för att stödja organisationer och projekt som syftar till att bekämpa ekonomiska brott och våldsbrottslighet. Utskottet har inhämtat att det inom regeringskansliet förbereds informationsmaterial som skall ge upplysningar om dessa möjligheter till ekonomiska bidrag.

Enligt utskottets mening påkallas inga åtgärder utöver vad nu redovisats, och motionsönskemålen får anses tillgodosedda. Utskottet utgår härvid också ifrån att våldskommissionen, som enligt sina direktiv bl.a. skall främja åtgärder som är ägnade att motverka våldet, vid sina möten på olika platser i landet lämnar upplysningar i nu aktuellt hänseende och även i övrigt beaktar behovet av sådana åtgärder som efterlysts i motion 1989/90:Ju801.

I motion *Ju607* begärs uttalanden om betydelsen i brottsförebyggande hänseende av en centerpartistisk *regionalpolitik*. I motionen begärs också uttalanden om vikten av *brottsförebyggande arbete i skolan*.

Riksdagen har nyligen förelagts en proposition om regionalpolitiken för 1990-talet. I propositionen föreslås att gällande mål för regionalpolitiken om att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet skall ligga fast.

Som justitieministern framhåller i årets budgetproposition är den centrala kriminalpolitiska uppgiften att förebygga brott. Det brottsförebyggande arbetet är emellertid inte enbart en uppgift för kriminalpolitiken i snäv mening. Intresset att motverka brott gör sig gällande på hela det samhällspolitiska fältet. Även om brottsutvecklingen delvis kan förklaras av välfärdsutvecklingen står det, som justitieministern också framhåller, klart att möjligheterna att motverka brottslighet och social utslagning hänger nära samman med vår förmåga att bygga ett samhälle som präglas av solidaritet, omtanke och ansvarstagande människor emellan. Även enligt utskottets uppfattning är det särskilt viktigt att skapa goda förutsättningar för barn och ungdom att växa upp och finna en plats i samhället. Genom insatser inom bostads- och familjepolitiken, i skolan, i arbetslivet och i fritidsverksamheten kan det skapas förutsättningar för att ta ett gemensamt ansvar för att motverka och hindra sådana sociala och personliga problem som är en grogrund för brottslighet. Här spelar naturligtvis regionalpolitiken sin roll för att utjämna skillnader inom landets olika delar. Här om torde inte heller, enligt utskottets uppfattning, råda någon oenighet. Regionalpolitikens närmare utformning ankommer det emellertid inte på

utskottet att bereda, och något uttalande utöver det sagda är inte påkallat. Utskottet avstyrker med dessa uttalanden bifall till nu berört yrkande i motion Ju607.

När det gäller det *brottsförebyggande arbetet i skolan* vill utskottet uttala att det inte heller här torde råda någon oenighet om att ett sådant arbete är av stor betydelse. Här vill utskottet erinra om den undervisning i lag och rätt som polisen sedan lång tid bedriver i skolorna. Det lokala samarbetet regleras i Kungl. Maj:ts cirkulär (1970:513) om intensifierat samarbete mellan polis, socialtjänst och skola. Ungdomsministern har tagit initiativ till en översyn av de frågor som berörs i cirkuläret i syfte att bidra till ett bredare och mer samordnat lokalt engagemang (jfr skr. 1989/90:69 s. 12).

BRÅ och skolöverstyrelsen har också nyligen uppmärksammat frågan genom ett seminarium om brottsförebyggande arbete i skolan. I en antologi över seminariet (BRÅ-rapport 1989:2), som spritts och bl.a. används i lärarutbildningen, sägs t.ex. att undersökningar visar att det finns ett starkt samband mellan skolk eller dålig skolanpassning och kriminalitet. Syftet med seminariet var bl.a. att tillsammans med forskare och experter diskutera de forskningsresultat som föreligger samt att utröna vilka ytterligare kunskaper som behöver tillföras för att kunna bedriva effektivt förebyggande arbete i skolan. Vid seminariet betonades vikten av en fortsatt samverkan mellan BRÅ och skolöverstyrelsen för att främja en utvecklingsmiljö fri från mobbning, våld, skadegörelse och skolk inom skolan. BRÅ:s barn- och ungdomsgrupp gör nu ett uppföljningsarbete av samtliga brottsförebyggande insatser som skett i skolan i samverkan med andra myndigheter under 1980-talet. Gruppen skall utfärda rekommendationer för hur skolan i samarbete med föräldrar och övriga barn- och ungdomsverksamheter kan arbeta brottsförebyggande.

Utskottet har stor förståelse för syftet bakom det nu berörda yrkandet i motion Ju607 om brottsförebyggande insatser i skolan. Som framgått ovan är frågan uppmärksammat, och utskottet utgår ifrån att fortsatta ansträngningar sker härvidlag utan något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida. Utskottet avstyrker bifall till motionsyrkandet.

I motion *Ju815* tas upp frågan om *åtgärder mot klotter*. Således begärs i motionen ett uttalande om att regeringen bör träffa överenskommelse med handelns organisationer om att sprayburkar med färg skall köpas över disk och ej vara tillgängliga direkt för kunden.

Riksdagen behandlade under föregående riksmöte en proposition med förslag till olika lagstiftningsåtgärder för att motverka vandalisering i form av klotter och liknande skadegörelse. I samband härmed gjorde riksdagen ett uttalande i samma riktning som eftersträvas i motionen (prop. 1987/88:143, 1988/89:JuU13, rskr. 145).

Med anledning av BRÅ:s rapport *Ökad säkerhet inom handeln* kommer BRÅ under året att hålla en hearing med företrädare för branschorganisationerna inom handeln för att diskutera bl.a. burkskrån och snatterier. I det sammanhanget kommer även klotterfrågan att tas upp. Utskottet vill i anledning av riksdagens uttalande förra året

kraftigt understryka att sådana överläggningar som eftersträvas i motionen kommer till stånd och förutsätter att en inledning härtill sker vid den av BRÅ planerade konferensen. Något nytt särskilt uttalande i saken från riksdagen är inte motiverat. Utskottet avstyrker bifall till motionen.

I motion *Ju807* begärs att BRÅ får i uppdrag att som särskilt projekt driva försöksverksamhet med *grannsamverkan mot brott* i samarbete med organisationen Våga Värna Varandra (VVV). Verksamheten skall läggas upp med förebild i den i många anglosaxiska länder utbredda formen av brottsbekämpande arbete "Neighbourhood Watch". Vidare hemställs att riksdagen till detta projekt anslår erforderligt belopp.

I sin rapport (1986:2) Bra lås och goda grannar har BRÅ presenterat den modell för granntillsyn som förekommer i England under beteckningen Neighbourhood Watch. Denna tillsyn organiseras av polisen och syftar till ett nära samarbete med de personer som har anslutit sig till aktiviteten. Anslutningen till Neighbourhood Watch sker antingen genom att polisen tar kontakt med och stimulerar människorna i ett bostadsområde att engagera sig i tillsynen, eller genom att invånarna själva tar kontakt med polisen. Därefter utses en eller flera s.k. samordnare bland de boende i det aktuella området. Samordnare är en person, som normalt tillbringar en stor del av sin tid i sitt hem och som de andra invånarna skall lämna information till om allt misstänkt de har sett eller hört. Samordnaren skall sedan i sin tur vidarebefordra informationen till polisen. Därefter ankommer det på polisen att använda uppgifterna i sitt brottsbekämpande arbete. Även i en artikel i BRÅ:s tidskrift *Apropå* nr 1/90 har nyss nämnda verksamhet närmare presenterats.

Under innevarande riksmöte har utskottet behandlat en liknande motion. Utskottet konstaterade då i sitt av riksdagen godkända betänkande (1989/90:JuU16 s. 6 f) att motionen fick anses tillgodosedd med den försöksverksamhet med grannsamverkan mot brott som redan i dag drivs av BRÅ. Sedan år 1987 driver BRÅ ett projekt om brottsförebyggande åtgärder i Fisksätra, som är en förort till Stockholm. I projektet ingår ett delprojekt med grannskapsövervakning. Grannskapsövervakningen bedrivs i princip enligt den modell som beskrivs i den nu aktuella motionen, och BRÅ har överlämnat åt brottsförebyggande enheten vid den lokala polisen att bygga upp verksamheten. Projektet skall utvärderas av BRÅ under år 1991.

Även på andra platser i landet pågår aktiviteter med grannsamverkan mot brott. I Linköping bedrivs sådan verksamhet i samarbete mellan polisen, ett försäkringsbolag och flera villaägarföreningar. Även i Norrköping är flera sådana verksamheter under uppbyggnad. Stockholmspolisens brottsförebyggande enhet har under senare år i samverkan med bostadsföretag och försäkringsbolaget Folksam bl.a. bedrivit ett projekt i brottsförebyggande syfte i Akalla med inslag av grannsamverkan mot brott. I ett projekt om samverkan mot brott i Västerort har den brottsförebyggande enheten vid Stockholmspolisens vidare planerat att driva en försöksverksamhet mellan polis, olika småhusägarföreningar och försäkringsbolaget Folksam efter den modell med grannsamver-

kan mot brott som bedrivs i Linköping. Försöksverksamheten skall starta den 1 september 1990 och avslutas den 31 december 1992. I sammanhanget kan också nämnas att stöldskyddsföreningen, som är en ideell förening med uppgift att förebygga brottslig verksamhet, tagit initiativ till att varje år genomföra en stöldskyddsvecka med start nu i maj 1990. För stöldskyddsveckan innevarande år är temat grannsamverkan mot brott; man erbjuder ett startpaket från organisationen Våga Värna Varandra.

I motionen görs gällande att grannsamverkan mot brott enligt den i motionen beskrivna modellen inte prövats i vårt land. Utskottet har från BRÅ inhämtat att det i de anglosaxiska länderna bedrivs olika former av Neighbourhood Watch och att dessa är uppbyggda efter de lokala förutsättningarna på platsen. Enligt BRÅ är grundprincipen för dessa projekt densamma som i de svenska projekt som nu bedrivs. Utskottet ställer sig positivt till denna typ av samverkan mot brott och anser att alla tänkbara modeller är värda att pröva. Som utskottet uttalade i höstas har emellertid BRÅ redan nu en försöksverksamhet med grannsamverkan mot brott i gång, och projektet skall utvärderas under år 1991. Motionen får så till vida anses tillgodosedd, och det saknas anledning till särskild medelsanvisning som begärts i motionen.

Vissa frågor rörande unga lagöverträdare

Inledning

Under detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som gäller unga lagöverträdare.

Sedan länge särbehandlas unga lagöverträdare under 18 år. Deras brottslighet skall i betydligt mer begränsad utsträckning än de äldres bli föremål för domstolsprövning och åtgärder inom kriminalvårdens ram. Principen är i stället att de unga skall uppmärksammas av de sociala myndigheterna och att dessa på olika sätt skall ge råd och stöd eller ingripa med andra åtgärder enligt sociallagstiftningen, i första hand socialtjänstlagen (SOL; 1980:620) och lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Tanken är att åtal skall kunna underlåtas, om man kan åstadkomma lika goda eller bättre behandlingsmöjligheter för en ung lagöverträdare utan att åtal väcks.

Särskilda regler om barn och ungdomar som begår brott finns bl.a. i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Lagen blev senast föremål för ändringar i ett lagstiftningsärende år 1988 (prop. 1987/88:135, JuU36, rskr. 403) varvid bl.a. infördes bestämmelser som syftade till att öka snabbheten i mål mot unga. Vidare föreskrevs att vårdnadshavaren normalt omedelbart skall underlättas, när någon som är mellan 15 och 18 år är skäligen misstänkt för brott. Genom en särskild förordning (1988:217) tog regeringen samtidigt initiativ till en försöksverksamhet med snabbare utredningar rörande unga lagöverträdare. Försöksverksamheten bedrivs vid åtta åkla-

gardistrikt i landet. Både försöksverksamheten och den nya lagstiftningen utvärderas nu av BRÅ. Den slutliga utvärderingen beräknas vara färdig under sommaren 1990.

En arbetsgrupp inom regeringskansliet med företrädare för justitie-, social- och civildepartementen har närmare studerat hur socialtjänstens och rättsväsendets insatser när det gäller unga lagöverträdare lämpligen kan samordnas. Enligt vad utskottet inhämtat har arbetsgruppen numera slutfört sitt uppdrag. Avsikten är nu att med utgångspunkt från arbetsgruppens arbete tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att göra en bred översyn av det allmänna insatser i samband med brott som begåtts av unga.

Familjens brotsförebyggande betydelse

I motion *Ju802* begärs ett tillkännagivande av familjens brotsförebyggande betydelse när det gäller unga människor.

I samband riksdagsbehandlingen år 1988 av de nyss nämnda ändringarna i LUL behandlade utskottet ett liknande motionsönskemål.

Utskottet delade motionärernas uppfattning att familjens betydelse knappast kan överskattas när det gäller att ge barn och ungdom en trygg uppväxt och konstaterade att det inte torde råda någon oenighet om att goda uppväxtförhållanden är en brotsförebyggande faktor av mycket stor betydelse. Utskottet avstyrkte emellertid bifall till motionen då det inte fanns behov av något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida (*JuU 1987/88:36 s. 21*). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade inställning. Här vill utskottet också erinra om vad ungdomsministern i regeringens skrivelse 1989/90:69 om ungdomsfrågor uttalat, nämligen att samhällets insatser skall stödja familjen i dess olika roller och bidra till att barnen får växa upp under bästa tänkbara betingelser. I skrivelsen betonas också att föräldransvaret måste förtydligas.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionsyrkandet.

Registrering av brott av barn m.m.

I motionerna *Ju810*, *Ju814* och *Ju820* begärs att statistik skall föras över brott som begåtts av barn under 15 år. Här pekas på att effektiva åtgärder mot ungdomsbrottsligheten förutsätter kunskaper om den. I motionerna *Ju814* och *Ju820* begärs vidare att barn under 15 år som begått brott skall kunna registreras hos polisen i ett sekretesskyddat register. Syftet är att underlätta polisens arbete och öka möjligheterna till effektiv brotsbekämpning.

Senast under innevarande riksmöte har utskottet behandlat motsvarande motionsönskemål. Utskottet konstaterade då (1989/90:JuU14 s. 10 ff) att statistik över brott som begåtts av barn inte förs och att orsaken härtill främst är att sådan statistik riskerar att bli ofullständig bl.a. på grund av bestämmelserna om utredning av brott av barn. Utskottet lämnade också *dels* en redovisning för de regler som gäller för registrering i polisens olika register, *dels* en redogörelse för den tidigare riksdagsbehandlingen av de nu aktuella frågorna. Utskottet vill

hänvisa till den redogörelsen och nu endast nämna att utskottet under riksmötet 1984/85 tog avstånd från tanken på att personregister med uppgifter om brottsmisstankar mot barn skulle få föras hos polisen (JuU 1984/85:6 s. 11).

Avslutningsvis underströk utskottet i sitt betänkande tidigare under innevarande riksmöte att det skulle vara av stort värde att ha tillgång till tillförlitlig information om brott av barn under 15 år men då frågan redan var aktualiserad inom en arbetsgrupp inom regeringskansliet krävdes det inte någon åtgärd i saken från riksdagens sida. Utskottet var heller inte berett att ompröva sitt ställningstagande till frågan om registrering av barn som begår brott; även den frågan var föremål för den nämnda arbetsgruppens ställningstaganden. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionerna i behandlade delar. Riksdagen följde utskottet.

Även kulturutskottet har under innevarande riksmöte i sitt av riksdagen godkända betänkande avvisat tanken på registrering av brott av barn under 15 år (1989/90:KrU14 s. 7).

Enligt vad utskottet nu inhämtat övervägs frågorna alltjämt inom regeringskansliet. Det saknas därför anledning för någon riksdagens åtgärd i saken. Utskottet avstyrker därför bifall till nu berörda yrkanden i motionerna Ju810, Ju814 och Ju820.

Närvaro av föräldrar vid förundersökning och domstolsförhandling

I motionerna *Ju607* och *Ju810* tas upp frågan om föräldrars närvaro vid förundersökning och domstolsförhandlingar beträffande unga lagöverträdare. I motion *Ju607* begärs ett uttalande om att myndigheterna bör verka aktivt härför och i motion *Ju810* begärs en lagreglering av vårdnadshavarnas närvaroplikt vid sådana domstolsförhandlingar.

När det gäller föräldrars medverkan vid *förundersökning* vill utskottet erinra om att det år 1988 infördes en uttrycklig regel av innebörd att vårdnadshavaren omedelbart skall underrättas om någon som fyllt 15 men inte 18 år misstänks för brott. Bestämmelsen finns intagen i 6 § c LUL. Underrättelse får underlåtas endast om det finns särskilda skäl. Uppgiftsskyldigheten åvilar polis eller åklagare. En motsvarande regel finns i 13 § LUL när det gäller utredning om brott av barn under 15 år. Beträffande förhör med barn under 15 år föreskrivs också i 23 kap. 10 § rättegångsbalken (RB) att vårdnadshavare bör vara närvarande om det kan ske utan men för utredningen. Utskottet vill också erinra om att åklagaren, ifall denne med stöd av 1 § LUL beslutat om åtalsunderlåtelse beträffande brott för vilket är föreskrivet svårare straff än böter eller, med stöd av 6 a § LUL utfärdat strafföreläggande, har att muntligen underrätta den underårige härom och detta skall, om möjligt, ske i vårdnadshavares närvaro. I den ovan nämnda förordningen om försöksverksamhet med snabbare utredningar rörande unga lagöverträdare finns beträffande meddelande om be-

slut om åtalsunderlåtelse en uttrycklig föreskrift om att åklagaren skall sträva efter att vårdnadshavaren är närvarande vid ett sådant sammanträffande.

Som framgått ovan finns alltså ett flertal bestämmelser beträffande förundersökningen som syftar till att väcka vårdnadshavarens uppmärksamhet och få honom eller henne att engagera sig i den unges situation. Utskottet utgår också från att vederbörande myndigheter agerar i enlighet härmed. Mot denna bakgrund är något sådant särskilt uttalande om föräldrars närvaro vid förundersökning som efterfrågas i motion Ju607 inte erforderligt.

Vidkommande spørsmålet om föräldrars närvaro vid *huvudförhandling* mot en ung lagöverträdare kan erinras om följande. I 21 kap. 1 § RB föreskrivs beträffande misstänkta som är omyndiga att rätten om det med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest finnes erforderligt skall höra den som har vårdnaden om honom. Denne får också föra talan för den omyndige. Vidare framgår av 9 § LUL att den som är under 18 år inte får dömas till fängelse eller skyddstillsyn, om inte den som har vårdnaden om honom har blivit hörd i målet, där så lämpligen kan ske. I praktiken innebär dessa bestämmelser att vårdnadshavaren som regel kallas till huvudförhandlingen. Han kan kallas vid vite.

Motionsönskemål om närvaroplikt för föräldrar vid huvudförhandling mot unga lagöverträdare har behandlats av utskottet under riksmötet 1987/88. Utskottet (JuU 1987/88:36 s. 20) erinrade då om vad som gäller om underrättelse till vårdnadshavaren vid brottsmisstanke. Sådan underrättelse får, som framgått ovan, underlåtas om det finns särskilda skäl. Undantaget är avsett bl.a. för fall när underrättelse skulle vara till större skada än nytta för den unge. Utskottet ansåg i sitt av riksdagen godkända betänkande att ett motsvarande synsätt kunde anläggas på frågan om vårdnadshavaren skall åläggas närvaroskyldighet vid huvudförhandling. Övervägande skäl talade, ansåg utskottet, för den gällande ordningen där vårdnadshavaren skall kallas till huvudförhandlingen men själv avgör om han vill inställa sig.

När det gäller kravet i motion Ju810 om en närvaroplikt för vårdnadshavaren vid huvudförhandling är utskottet inte berett att ändra sin tidigare ståndpunkt. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Nu gällande regler på området verkar också i den riktning som åsyftas i motion Ju607 där krav framförs på ett aktivt verkande från myndigheternas sida att få vårdnadshavarna att inställa sig till en huvudförhandling. Även detta motionsyrkande avstyrks.

Kortare utredningstider m.m.

I motionerna *Ju607*, *Ju814* och *Ju820* framställs krav om kortare utredningstider i ungdomsmålen. I de två sistnämnda motionerna anförs att det bör införas en tidsgräns inom vilken en förundersökning mot en ung lagöverträdare bör vara färdig.

I LUL finns ett antal regler som syftar till att hålla handläggningstiderna i ungdomsmålen så korta som möjligt. Några särskilda frister för brottsutredningar mot unga finns däremot inte. Av 2 § förundersök-

ningskungörelsen (1947:948) följer emellertid att åklagarna och polisen regelbundet skall samråda för att motverka dröjsmål i förundersökningar mot dem som inte fyllt 18 år.

Som framgått ovan har regeringen tagit initiativ till en försöksverksamhet med snabbare utredningar rörande unga lagöverträdare. Försöksverksamheten utvärderas nu av BRÅ. I en preliminär rapport har konstaterats bl.a. att handläggningstiderna i de distrikt som omfattas av försöksverksamheten är genomsnittligt sett kortare än i de kontroldistrikt som valts ut. Några bestämda slutsatser kan dock inte dras förrän den slutliga utvärderingen är färdig i juni 1990.

I höstas behandlade utskottet motionskrav om kortare handläggningstider i ungdomsmålen. Utskottet (1989/90:JuU14 s. 8) uttalade i sitt av riksdagen godkända betänkande att den definitiva utvärderingen av försöksverksamheten borde avvaktas innan ställning togs till de organisatoriska ändringsförslag som härvidlag framfördes i motionerna. Utskottet avstyrkte således bifall till motionerna.

Utskottet saknar anledning att nu frångå sitt tidigare ställningstagande och avstyrker bifall till berörda yrkanden i motionerna Ju607, Ju814 och Ju820.

I syfte att korta ned handläggningstiderna framförs i motionerna Ju607, Ju809, Ju810, Ju814 och Ju820 yrkanden om att det skall inrättas *jourdomstolar*, främst för unga lagöverträdare. I motionerna Ju814 och Ju820 framhålls särskilt att ett försök med *jourdomstolar* bör bedrivas avseende vissa typer av brott.

Senast i höstas tog utskottet ställning till liknande motionsönskemål (se 1989/90:JuU14 och där gjord hänvisning) och avstyrkte då i sitt av riksdagen godkända betänkande bifall till motionerna. Utskottet har ansett och anser alltså att kravet på *jourdomstolar* för unga lagöverträdare stämmer mindre väl överens med utgångspunkten att unga lagöverträdare i princip inte skall bli föremål för domstolsbehandling. Andra vägar bör därför i huvudsak väljas för att få till stånd en snabbare behandling av mål mot unga. De senaste ändringarna i LUL och den nyss nämnda försöksverksamheten har bl.a. verkat i denna riktning. Utskottet saknar anledning att nu frångå sitt tidigare ställningstagande. Motionsyrkandena i saken avstyrks.

Häktning av unga

Enligt 7 § LUL krävs synnerliga skäl för häktning när den misstänkte är under 18 år.

I motion Ju810 begärs ett lagförslag innehållande ändrade förutsättningar för anhållande och häktning av 15–17-åringar. Enligt motionärerna bör det räcka med särskilda skäl för att sådan häktning skall komma till stånd. Syftet är dels att få en kontroll över ungdomar som begått brott, dels att påskynda handläggningen i dessa mål.

Utskottet behandlade under riksmötet 1987/88 en motion vari det begärdes lagändringar av innebörd att ungdomar skulle kunna häktas i samma utsträckning som andra lagöverträdare. Utskottet (JuU 1987/88:36 s. 23) avstyrkte bifall till motionen. Riksdagen följde utskot-

tet. I sin motivering hänvisade utskottet till LUL:s regler om förkortade handläggningstider för domstolarna i mål där den tilltalade inte fyllt 18 år och brottet förskyller fängelse i mer än ett år. I dessa fall skall iaktas de tidsfrister som gäller för åtgärd i mål där den tilltalade är häktad. Utskottet slog vidare fast att de skärpta krav som enligt LUL gäller för häktning av unga har föreskrivits av samma skäl som begränsningarna i fråga om att döma unga till fängelse och konstaterade att regleringen alltså har goda skäl för sig. Utskottet hänvisade vidare till de alternativ till häktning som möjliggör en tillfredsställande övervakning och kontroll av den unge, nämligen placering i en sådan institution som avses i 12 § LVU. Inom ramen för en sådan vistelse är det möjligt att ålägga den unge sådana restriktioner beträffande rörelsefrihet och kommunikation med omvärlden som eljest tillgodoses genom häktning. Sammanfattningsvis ansåg utskottet att goda möjligheter till andra alternativ än häktning står till buds.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och är inte berett att förorda en utvidning av möjligheterna till häktning av unga lagöverträdare under 18 år. Utskottet avstyrker således bifall till motion Ju810 i nu behandlad del.

Skadelindrande arbete m.m.

I motion Ju607 hävdas att regleringen av skadelindrande arbete i LUL inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Motionärerna vill ha en effektivare utformning av reglerna. I motionen begärs också att konfrontation mellan främst unga lagöverträdare och målsägande bör prövas i större omfattning i Sverige än vad nu är fallet.

Utskottet behandlade i höstas liknande motionsönskemål (1989/90:JuU14 s. 9 ff). I samband härmed lämnade utskottet en utförlig redogörelse för lagregleringen beträffande skadelindrande arbete och vidare en beskrivning av de försöksverksamheter med konfrontation som bedrivs på olika håll i Norden. Utskottet vill nu hänvisa till den redogörelsen och endast tillägga att lagreglerna om skadelindrande arbete trädde i kraft den 1 juli 1988 och nu är föremål för en utvärdering av BRÅ.

Utskottet, som avstyrkte bifall till motionerna, uttalade stor förståelse för motionärernas syfte med yrkandena om konfrontation och skadelindrande arbete. Utskottet underströk både vikten av att den unge får klart för sig att hans brottslighet inte accepteras och av att han kommer till insikt om vad brottsligheten betyder för den som drabbats. Tanken på ett medlingsförfarande fann utskottet i detta sammanhang värd att överväga närmare. Utskottet förutsatte att frågan aktualiseras i samband med den utvärdering som BRÅ nu gör och något uttalande härom av riksdagen var således inte erforderligt.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande försöksverksamhet med konfrontation i Sundbyberg, Södertälje och Uppsala i bl.a. skyddsvärnets regi. BRÅ skall utvärdera verksamheten så snart den fått en sådan omfattning att en utvärdering kan ske.

Utskottet anser att BRÅ:s utvärdering bör avvaktas innan utskottet tar ställning till frågan om en effektivisering av bestämmelserna om skadelindrande arbete. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet har samma uppfattning när det gäller en utökad försöksverksamhet med konfrontation. Även i denna del avstyrker utskottet bifall till motion Ju607.

Påföljder för unga

Förutsättningarna för att döma ungdomar till fängelse anges i 30 kap. 5 § brottsbalken (BrB). När det gäller ungdomar under 18 år krävs synnerliga skäl. Ungdomar i åldersgruppen 18 till 21 år får dömas till fängelse endast om det med hänsyn till gärningens straffvärde eller annars finns särskilda skäl för det.

I motion *Ju612* begärs att en utredning snarast tillsätts med uppgift att ytterligare begränsa möjligheterna att döma unga personer till fängelse. Översynen skall enligt motionärerna inte bara avse de allra yngsta lagöverträdarna utan det bör också övervägas om det inom ramen för socialtjänsten kan skapas sådana särskilda resurser att även de något äldre ungdomarna kan besparas fängelsestraff i större utsträckning än för närvarande. I motionerna *Ju814* och *Ju820* begärs å andra sidan att rådande begränsningar härvidlag avskaffas såvitt avser ungdomar i åldersgruppen 18 till 21 år. I motion *Ju623* efterlyses fler påföljdsalternativ för unga; främst förespråkas att samhällstjänst skall kunna komma i fråga också för ungdomar i åldersgruppen 15 till 17 år.

Under innevarande riksmöte har riksdagen senast (se 1989/90:Ju14 s. 12 f och där gjord hänvisning) behandlat och avstyrkt bifall till motioner i vilka framställts önskemål om dels att möjligheterna att döma ungdomar under 18 år till fängelse bör avskaffas, dels att möjligheterna att döma ungdomar mellan 18 och 21 år till fängelse ytterligare begränsas.

I dessa sammanhang har utskottet när det gäller frågan om fängelse för ungdomar under 18 år konstaterat att det inte i alla situationer är möjligt att undvika fängelsestraff. Utskottet har dock understrukit att fängelsestraff bör ses som en absolut sista utväg när socialtjänstens möjligheter till hjälp och stöd är uttömda eller när brottslighetens art kräver ett fängelsestraff.

När det sedan gällt de äldre ungdomarna har utskottet uttalat att nödvändigheten av att undvika fängelsestraff inte gör sig gällande med samma styrka, och utskottet har här instämt i vad justitieministern uttalat under år 1988 (prop. 1987/88:120 s. 103), nämligen att det är naturligt att ju närmare 21-årsgränsen man kommer, desto svagare blir de skäl som med hänsyn till gärningsmannens ungdom talar för en icke frihetsberövande påföljd. Utskottet har vidare pekat på strafflindringsbestämmelsen i 29 kap. 7 § BrB och vidare hänvisat till försöksverksamheten med samhällstjänst.

Utskottet kan instämma i flera av de tankegångar som ligger bakom önskemålet i motion *Ju612*. Såsom utskottet tidigare framhållit i olika

sammanhang bör här understrykas vikten av att så långt det är möjligt minska användningen av frihetsstraff och detta gäller med särskild styrka i fråga om ungdomar. Utskottet har därför i och för sig förståelse för motionsönskemålet. Som utskottet framhållit ovan har emellertid en arbetsgrupp inom regeringskansliet med företrädare för justitie-, social- och civildepartementen närmare studerat hur socialtjänstens och rättsväsendets insatser när det gäller unga lagöverträdare lämpligen kan samordnas, och utskottet utgår ifrån att den aviserade kommittén fortsätter detta arbete. Av särskild betydelse att nämna är vidare att regeringen nyligen tillkallat en särskild utredare som skall göra en översyn av vissa kriminalvårdsfrågor. Av direktiven (dir. 1990:2) framgår att utredaren bl.a. skall överväga om de särskilda reglerna i 30 kap. 5 § BrB om påföljdsvalet för unga är väl avvägda liksom om det finns behov av liknande bestämmelser för andra kategorier.

Saken är således redan uppmärksammas både inom regeringskansliet och inom utredningsväsendet och någon riksdagens åtgärd i anledning av kraven i motion Ju612 kan därför inte anses påkallad.

Av det anförda följer att utskottet inte kan ställa sig bakom yrkandena i motionerna Ju814 och Ju820 om utökade möjligheter att döma unga personer i åldergruppen 18 till 21 år till fängelse.

I anledning av det i motion Ju623 framförda kravet på att ungdomar mellan 15 och 17 år skall kunna ådömas samhällstjänst vill utskottet erinra om att denna påföljdsvariant kan komma i fråga för denna grupp när alternativet är fängelse även om utrymmet i praktiken är begränsat. Som redovisats ovan krävs synnerliga skäl för att döma ut fängelsestraff för dessa unga, och fängelse kommer i stort sett till användning endast vid brottslighet med så högt straffvärde att någon annan påföljd är utesluten (jfr prop. 1989/90:7 s. 21).

Däremot har utskottet vid flera tillfällen och senast i mars i år (1989/90:JuU22 s. 25) tagit avstånd från tanken på att samhällstjänst skall kunna ådömas unga i denna åldersgrupp även när alternativet inte är fängelse, en uppfattning som utskottet alltjämt har. Utskottet har här pekat på principen att unga lagöverträdare skall uppmärksammas av de sociala myndigheterna och endast i begränsad utsträckning bör bli föremål för domstolsprövning och åtgärder inom kriminalvårdens ram. Utskottet avstyrker således bifall till motion Ju623.

KrAmi-verksamheten m.m.

I motion Ju607 begärs ett tillkännagivande om samordning av olika myndigheters insatser för unga lagöverträdare. Motionärerna förespråkar att s.k. KrAmi-verksamhet, som bedrivs i bl.a. Malmö, skall byggas upp även på andra platser i landet.

KrAmi (Kriminalvårdsklienter i Arbetsmarknadsinstitut) startade år 1980 i Malmö som ett samarbetsprojekt mellan kriminalvårdsverket, länsarbetsnämnden och Malmö kommun. Syftet är att genom arbetsplacering söka återföra socialt handikappade och kriminellt belastade

ungdomar till en ordnad tillvaro. Verksamheten riktar sig till ungdomar mellan 18 och 24 år som är aktuella hos arbetsförmedlingen, kriminalvården och socialförvaltningen.

Verksamheten är nu permanentad och de myndigheter som ingår i verksamheten bidrar med tjänstemän i ett arbetslag i gemensamma lokaler; däri ingår bl.a. arbetskonsulent, arbetsförmedlare, kriminalvårdsassistent, socialassistent och fritidsassistent. Att delta i KrAmi-verksamheten bygger på frivillighet och anslutning härtill sker via ovannämnda myndigheter. Arbetslaget avgör om en insats är lämplig. Ungdomarna erhåller utbildningsbidrag. I genomsnitt är 60 ungdomar inskrivna per år. Ett kontrakt mellan arbetslaget och eleven upprättas där arbetslaget förbinder sig att ge stöd för att finna, få och behålla ett arbete och där eleven bl.a. förbinder sig att avstå från kriminalitet och att vara drogfri.

KrAmi-verksamhet förekommer också i Örebro, efter samma modell som den i Malmö. Även i Uppsala planeras en sådan verksamhet. Samordning mellan olika berörda myndigheter när det gäller unga lagöverträdare förekommer lokalt även på andra platser under olika former. Kriminalvården har t.ex. på ett tiotal platser i landet haft samarbete med komvux och kommunerna för att bereda ungdomar specialundervisning. Det kan tilläggas att olika samarbetsprojekt mellan kriminalvårdens frivård, arbetsmarknadsmyndigheter, socialtjänst m.fl. behandlas i den översyn av frivården som för närvarande bedrivs inom regeringskansliet.

Enligt utskottets mening är det av stor vikt att det allmänna kan samordna sina insatser när det gäller de unga lagöverträdarna. Utskottet kan därför ställa sig bakom de tankar som bär upp motionsönskemålet. Den samverkansmodell som kännetecknar KrAmi-verksamheten är enligt utskottets mening värdefull liksom många andra liknande projekt på andra håll i landet. Sådana samverkansmodeller bör således prövas också i andra delar av landet. Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder härför som kan krävas, och i samband med den kommande budgetberedningen bör de finansiella följderna härav beaktas. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Övriga frågor

Ekonomisk brottslighet m.m.

I motionerna Ju609 och Ju635 begärs ett uttalande om en skärpning av *skattebrottslagen*. Här anförs bl.a. att en sådan åtgärd skulle markera att brott mot gemensamma samhällsintressen skall leda till kännbara straffrättsliga påföljder.

Under innevarande riksmöte har utskottet behandlat liknande motionsönskemål. Utskottet erinrade då (1989/90:JuU16 s. 11 ff) om att fängelsestraffkommittén enligt sina direktiv haft att se över om ändringar kan behövas i de straffvärden som kommer till uttryck i brottsbalken och andra författningar i syfte att stödja samhällets insat-

ser i kampen mot bl.a. ekonomisk brottslighet. Utskottet hänvisade till att kommitténs förslag härvidlag är föremål för regeringens ställningstagande och att detta arbete inte borde föregripas. Arbetet pågår.

Utskottet vidhåller sin uppfattning och avstyrker bifall till motionerna Ju609 och Ju635 i nu berört ämne.

I motion *Ju635* begärs bl.a. också ett uttalande om en skärpning när det gäller miljöbrott.

Om ansvar för miljöbrott finns bestämmelser både i 13 kap. 8 a § BrB och i 45 § miljöskyddslagen (1969:387). Även straffskalorna i dessa stadganden har varit föremål för den straffskaleöversyn som fängelsestraffkommittén bedrivit. Lagstiftningen skärptes i vissa delar den 1 juli 1989 (prop. 1987/88:85, JoU23, rskr. 373).

Inte heller här anser utskottet att det arbete som pågår inom regeringskansliet bör föregripas. Det kan tilläggas att miljöskyddslagstiftningen nu också ses över inom utredningsväsendet (se dir. 1989:32). Motionsyrkandet avstyrks.

Även i motionerna *Ju622* och *Ju802* tas upp spörsmål som berör den ekonomiska brottsligheten. Här hemställs att en parlamentarisk utredning får i uppdrag att se över *rättssäkerheten* i lagar gällande ekonomisk brottslighet. Det betonas att utredningen bör belysa bl.a. rättssäkerhetsaspekterna och avgränsningen mot annan brottslighet.

Utskottet har under innevarande riksmöte behandlat liknande motionsönskemål. Utskottet erinrade då (1989/90:JuU16 s. 11 ff) om att BRÅ har ett regeringsuppdrag innefattande ett forsknings- och utvärderingsprojekt om ekonomisk brottslighet där bl.a. de lagstiftningsåtgärder som vidtagits mot sådan brottslighet utvärderas och där rättssäkerhetsaspekterna ägnas särskild uppmärksamhet. Mot denna bakgrund saknades det enligt utskottets uppfattning anledning för riksdagen att initiera tillsättandet av parlamentarisk utredning med uppdrag att utreda samma frågor. BRÅ:s arbete pågår.

Utskottet saknar anledning att nu ändra denna sin inställning och avstyrker bifall till nu berörda yrkanden i motionerna Ju622 och Ju802.

I motionerna *Ju611* och *Ju803* hemställs att sanktionen *företagsbot* skall avskaffas. Det hävdas dels att lagstiftningen inte tillgodoser elementära rättssäkerhetskrav, dels att betydande tillämpningssvårigheter föreligger.

Frågan om avskaffande av bestämmelserna i 36 kap. 7–10 §§ BrB om företagsbot, som är en särskild rättsverkan av brott, har tidigare vid flera tillfällen och senast i höstas varit föremål för riksdagens ställningstagande i anledning av motionsönskemål. Utskottet (se 1989/90:JuU8 s. 14 f och där gjord hänvisning) har då i sina av riksdagen godkända betänkanden funnit bl.a. att behovet av den ifrågasvarande regleringen var dokumenterat i samband med bestämmelsernas tillkomst år 1986, och att inga omständigheter då förelåg eller har tillkommit som föranleder invändningar i rättssäkerhetskänseende mot regleringen.

I höstas tillade utskottet att talan om företagsbot väckts i flera mål under år 1989 och att behovet av lagstiftningen därigenom ytterligare

dokumenterats. Utskottet har nu inhämtat att det avkunnats flera domar innehållande prövning av frågan om företagsbot och vidare att talan om företagsbot väckts i ytterligare fall.

Anledning saknas för utskottet att frågå sin tidigare ståndpunkt. Utskottet kan inte tillstyrka bifall till motionerna Ju611 och Ju803 i nu behandlade delar.

Kriminalisering av prostitutionskontakter m.m.

I motionerna *Ju619* och *Ju631* föreslås en kriminalisering av kontakter med prostituerade. Vad som avses är en kriminalisering av kundernas förfarande. I motiveringarna anförs bl.a. att samhället genom att inte kriminalisera kundernas kontakter i prostitutionsförhållande sviker de prostituerade. Vidare åberopas att en kriminalisering skulle bidra till att begränsa spridningen av HIV-smitta.

Frågan om kriminalisering av prostitutionskontakter har utskottet prövat vid olika tillfällen under senare år och senast i höstas (se 1989/90:JuU6 och där gjord hänvisning). I nämnda betänkande lämnade utskottet en utförlig redogörelse för dels den lagstiftning som gäller på området, dels den tidigare riksdagsbehandlingen. Utskottet vill nu hänvisa till den redogörelsen och här endast sammanfattningsvis anföra följande.

Det är enligt gällande regler inte straffbart att mot ersättning *tillhandahålla* sexuella tjänster. Att *skaffa* sig sådana tjänster är endast undantagsvis straffbart. Ett sådant undantag föreligger då den prostituerade är under 18 år, då det kan bli aktuellt att tillämpa straffbestämmelsen om *förförelse av ungdom* i 6 kap. 10 § BrB. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Ett annat undantag är om den prostituerade befinner sig i ett hjälplöst tillstånd, då det kan vara fråga om *sexuellt utnyttjande* enligt 6 kap. 3 § BrB.

Att *främja* prostitution är däremot straffbart i flera fall, bl.a. som *koppleri* jämlikt 6 kap. 8 § första stycket BrB. Straffet är fängelse i högst fyra år. För *grovt koppleri* är straffet fängelse i lägst två och högst sex år (6 kap. 9 § BrB). Ett särskilt straffansvar gäller i vissa fall för fastighetsägare då en upplåten lägenhet används för prostitution (6 kap. 8 § andra stycket BrB).

Vid sin tidigare behandling av frågan har utskottet som sin mening anfört att prostitutionen i första hand skall motarbetas med sociala insatser och inte med straffrättsliga. Vid riksmötet 1987/88 anslöt sig utskottet således till vad socialutskottet yttrat om att socialtjänsten borde stimuleras att bygga upp en kontinuerlig prostitutionsförebyggande verksamhet, förslagsvis genom bidrag till utvecklingsarbete på området eller på annat sätt. Vad utskottet uttalat gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (JuU 1987/88:12, rskr. 174).

Som framgått ovan har riksdagen även under innevarande riksmöte avvisat tanken på en utvidgad kriminalisering vid prostitution. I sitt av riksdagen godkända betänkande (1989/90:JuU6 s. 17) anförde utskottet bl.a. följande:

Som är nämnt tidigare har utskottet vid flera tillfällen avstyrkt förslag om en utvidgad kriminalisering vid prostitution. Inte heller socialutskottet, som yttrade sig till justitieutskottet då frågan senast behandlades i riksdagen, har förklarat sig vilja ställa sig bakom en kriminalisering av kundernas beteende.

I och för sig kan utskottet liksom motionärerna inte utesluta att en kriminalisering av kundernas beteende skulle kunna få en viss avhållande effekt på benägenheten att anlita prostituerade, och utskottet kan också väl förstå uppfattningen att en sådan kriminalisering skulle kunna sägas markera att samhället tar avstånd från den verksamhet som prostitutionen innebär. Enligt utskottets mening är emellertid dessa skäl inte tunga nog för att uppväga de nackdelar som är förenade med en kriminalisering.

Mot en kriminalisering kan, som utskottet anförde vid frågans behandling år 1987, för det första åberopas att det kan vara svårt att tillräckligt entydigt definiera den straffbelagda gärningen. Vidare är det uppenbart att det skulle vara förenat med påtagliga svårigheter att bevisa ett påstått brott, inte minst därför att gärningen i normalfallet bygger på en uppökelse mellan två personer som inte har något intresse av att avslöja att ett brott har begåtts.

En annan huvudinvändning är att en kriminalisering av kundernas beteende skulle kunna få negativa effekter även för de inblandade kvinnorna. Eftersom kunderna efter en kriminalisering kan tänkas bli mer måna om att inte synas, är risken stor att prostitutionen går under jorden, vilket skulle försvåra socialtjänstens arbete med förebyggande åtgärder. En sådan utveckling vore särskilt allvarlig med hänsyn till att många av kvinnorna har missbruksproblem och behöver vård. Risken för spridning av HIV-smitta gör det dessutom än viktigare att inte försvåra socialtjänstens möjligheter till förebyggande insatser.

Även om justitieutskottet således inte heller denna gång kan ställa sig bakom motionsförslagen om att kriminalisera kundernas beteende, vill justitieutskottet liksom tidigare framhålla att prostitutionen är en företeelse som över huvud taget inte kan accepteras. Prostitution medför bl.a. att kvinnor utnyttjas och förnedras och den motverkar strävandena mot jämställdhet mellan kvinnor och män. Dessutom bidrar prostitutionen till att negativt påverka sexualsynen i allmänhet.

Enligt vad utskottet nu inhämtat har för innevarande budgetår ur aidsanslaget under femte huvudtiteln lämnats olika bidrag för att stödja olika prostitutionsförebyggande projekt. Dels har medel från det s.k. storstadsbidraget använts för att motverka prostitution och vidare har getts stöd för olika behandlingsinsatser för kvinnliga missbrukare.

Utskottet saknar anledning att frångå sitt tidigare ställningstagande. Motionsyrkandena avstyrks.

Pornografiska föreställningar

I motionerna *Ju817* och *Ju823* begärs en ändring av allmänna ordningsstadgan (1956:617) så att det där i 10 § stadgade förbudet mot offentlig pornografisk föreställning blir verksammare. Enligt vad som anförts i motionerna har det visat sig att detta förbud är otillräckligt och att sådan verksamhet pågår öppet där unga kvinnor utsätts för betydande risker och där steget till prostitution är nära.

Åtgärder mot otillåten pornografisk föreställning har under senare år varit föremål för riksdagens ställningstaganden vid flera tillfällen. Utskottet behandlade frågan senast i höstas (se 1989/90:JuU6 s. 9 ff och

där gjord hänvisning) då utskottet avstyrkte bifall till motioner liknande de nu aktuella. I nämnda betänkande lämnade utskottet en utförlig redovisning för dels den aktuella lagstiftningen, dels den tidigare riksdagsbehandlingen. Utskottet vill i allt väsentligt hänvisa till den redogörelsen och här endast sammanfattningsvis anföra följande.

Efter en lagändring år 1982 är det enligt 10 § allmänna ordningsstadgan förbjudet att anordna offentlig pornografisk föreställning. Den som bryter mot detta förbud kan enligt 29 § första stycket 1 dömas till böter eller fängelse i högst sex månader (prop. 1981/82:187, JuU56, rskr. 355). Till grund för lagändringarna låg förslag som hade framförts av 1977 års prostitutionsutredning i betänkandet (SOU 1981:71) Prostitutionen i Sverige — bakgrund och åtgärder.

I sina överväganden i höstas erinrade utskottet inledningsvis om vad som framhållits i samband med tillkomsten av förbudet mot offentlig pornografisk föreställning. Förbudet utgör ett led i samhällets ansträngningar mot prostitution, och det är också åtgärder av samma slag som vidtas mot prostitutionen som i första hand skall tillgripas mot de s.k. sexklubbarna. Syftet med dessa åtgärder är att förhindra att unga kvinnor dras in i den verksamhet som bedrivs i och i anslutning till pornografiska föreställningar. Utskottet konstaterade vidare att ansvaret för att förbudet i allmänna ordningsstadgan efterlevs åligger polis och åklagare, men betonade att det viktiga förebyggande arbetet — att få unga människor att hålla sig borta från dessa miljöer — är en uppgift främst för socialtjänsten. Vad utskottet uttalat om behovet av resurser för förebyggande insatser när det gäller prostitution och om angelägenheten av att en permanent prostitutionsförebyggande verksamhet byggs upp gällde således också arbetet med åtgärder mot de pornografiska föreställningarna. Utskottet underströk, för att tillämpningen av bestämmelsen i allmänna ordningsstadgan skall få avsedd effekt, nödvändigheten av att polis och åklagare noga följer utvecklingen och utnyttjar de möjligheter till ingripanden som lagstiftningen medger. Här betonades också den brottsförebyggande effekten av en väl synlig, patrullerande polis. Utskottet ansåg också att den numera gällande ordningen att besluten om den närmare inriktningen av polisverksamheten och användningen av polisens resurser fattas på lokal nivå kunde bidra till att vid behov skapa goda förutsättningar för ett aktivt arbete av polisen med att förhindra inte bara prostitution över huvud taget utan också olagliga pornografiska föreställningar.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och vill nu endast tillägga att riksdagen nyligen har antagit en ny lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU; prop. 1989/90:28, SoU15, rskr. 112). Enligt den nya lagens lydelse skall samhället kunna ingripa bl.a. om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. I propositionen (s. 66) nämns som exempel på "något annat socialt nedbrytande beteende" att den unge uppträder på sexklubb. Om förutsättningarna för ett ingri-

pande i övrigt är uppfyllda sägs att det kan vara angeläget att ingripa med ett LVU-omhändertagande för att få bort den unge från den olämpliga miljön.

Utskottet avstyrker bifall till motionerna Ju817 och Ju823.

Utredningar m.m.

Anslag

Som ovan anförts har regeringen i proposition 1989/90:100 bil. 4 föreslagit riksdagen att till Utredningar m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 23 665 000 kr. Därefter har regeringen i proposition 1989/90:90 om forskning föreslagit riksdagen att till Utredningar m.m. anvisa ytterligare 1 000 000 kr.

I proposition 1989/90:90 anför regeringen bl.a. (s. 109 f) att det, för att öka regeringens möjlighet att följa upp och analysera de övergripande målen och den huvudsakliga inriktningen av de forskningspolitiska besluten, under den senaste treårsperioden, under andra huvudtitelns anslag A 3 Utredningar m.m., avsatts vissa medel till statsrådsberedningens disposition. Inför kommande forskningspolitiska beslut kommer enligt regeringen systematiska uppföljningar och utvärderingar av pågående verksamhet att behöva göras. Regeringen, som i budgetpropositionen beräknat 3 milj. kr. för uppföljning och utvärdering av forskning och utveckling, har, som ovan anförts, föreslagit att ytterligare medel anvisas för detta ändamål.

Utskottet godtar regeringens förslag till medelsanvisning.

Övriga frågor

Vapenamnesti

I motion 1988/89:Ju801 framförs önskemål om att vapenutredningen skall få i uppdrag att föreslå regler som möjliggör att en vapenamnesti genomförs. Vidare vill motionärerna att vapenutredningen skall föreslå regler om skärpt ammunitionskontroll enligt internationella regler.

Vapenutredningen överlämnade år 1989 sitt betänkande (SOU 1989:44) Översyn av vapenlagstiftningen till regeringen. Utredningen har behandlat de av motionärerna väckta förslagen.

I betänkandet föreslås sålunda att en vapenamnesti skall genomföras under en period av tolv månader. Under denna tid skall den som olovligen innehar skjutvapen eller ammunition vara fri från ansvar för brott mot vapenlagen om vapnet eller ammunitionen lämnas in till en polismyndighet. Förfarandet skall enligt förslaget regleras i en särskild lag om vapenamnesti.

Beträffande kontroll av ammunition anför i betänkandet att det är en mindre mängd ammunition som förs in i landet som inte uppfyller högt ställda internationella krav. Med hänsyn härtill är det enligt

utredningen knappast motiverat att införa krav på typbesiktning, vilket skulle innebära att endast ammunition som är godtagbar ur säkerhets-synpunkt får saluföras i landet.

De frågor som behandlas i motionen har, som framgår av vad ovan anförts, varit föremål för övervägande av vapenutredningen. Dess förslag bereds i regeringskansliet. I avbidan på resultatet härav bör riksdagen inte göra något uttalande. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Vapenutredningen

I motionerna *Ju207*, *Ju816*, *Ju818* och *Ju825* framförs kritik mot delar av de förslag som presenterats i slutbetänkandet av 1987 års vapenutredning — Översyn av vapenlagstiftningen. Kritiken avser främst inskränkning i rätten att inneha vapen, såväl sådana som används till jakt, sportskytte m.m. som sådana som innehas på grund av dess samlar- eller affektionsvärde. Motionärerna anför att de inte kan finna att vapenutredningens förslag kommer att ha någon effekt på våldsbrottsligheten. De begär därför riksdagens tillkännagivande att utredningens slutbetänkande inte bör ligga till grund för en framtida vapenlagstiftning.

Förslagen i vapenutredningen går bl.a. ut på att införa skärpningar i vapenlagstiftningen på särskilt kritiska punkter. Utredningen föreslår, för att tillgången på skjutvapen skall begränsas, en del förändringar i fråga om förutsättningarna för att erhålla tillstånd att inneha vapen (vapenlicens). För närvarande kan en jägare, i enlighet med de rekommendationer som rikspolisstyrelsen (RPS) utfärdat, normalt räkna med att få licens för sex skjutvapen; denna uppsättning vapen kallas av utredningen för *vapengarderoben*. I betänkandet föreslås att RPS ändrar sina rekommendationer. Något förslag om införande av en generell begränsning av rätten att inneha vapen föreslås emellertid inte. Där emot anser utredningen att det finns skäl till en nyansering av vapengarderoben på så sätt att licens inte meddelas genast för sex vapen, dvs. en full vapengarderob. Det kan enligt utredningen vara befogat att en nybliven jägare till en början får licens på ett färre antal vapen, t.ex. två stycken. Vidare anser utredningen att det, för att licens skall beviljas för sex vapen, i många fall kan vara rimligt att kräva att vederbörande dokumenterat ett forsatt jaktintresse och behov av jaktvapen exempelvis genom att under några år ägna sig åt jakt i en omfattning som inte är helt obetydlig. Genom att endast mer avancerade jägare kan erhålla en fullständig vapengarderob borde det enligt utredningen vara möjligt att komma ifrån att nyblivna jägare skaffar sig fler vapen än de sedermera visar sig behöva utan att man därmed vållar några påtagliga olägenheter för dem som hunnit skaffa sig en större jaktvana och därmed behov av ett större antal vapen.

Tillstånd att inneha minnes- eller prydnadsvapen kan meddelas enskild person även i de fall då de i vapenlagen uppställda kraven på behov och behörighet, som normalt måste vara för handen för erhållande av vapenlicens, inte är uppfyllda. För att uppnå en viss begräns-

ning vad avser möjligheten att få vapenlicens för minnes- och prydnadsvapen bör det enligt utredningen föreskrivas att sådan licens endast får utfärdas om det föreligger särskilda skäl. En sådan regel bör enligt utredningen förstås så att tillståndsmyndigheten skall göra en avvägning mellan sökandens intresse av att få licens och de risker som vapeninnehavet kan medföra, t.ex. risk för missbruk eller stöld av vapen.

Enligt utskottets mening innebär några av de förslag som presenteras i slutbetänkandet av 1987 års vapenutredning stora inskränkningar i rätten att inneha vapen, och delar av utredningsförslaget har mött kritik som kan ha fog för sig. Utskottet noterar att utredningens uppdrag gällt bl.a. att föreslå åtgärder till skydd mot att skjutvapen och ammunition kommer i orätta händer eller används i brottsliga sammanhang. Utskottet hyser för sin del stark tvekan i frågan huruvida det kan finnas någon beaktansvärd brottsförebyggande effekt i utredningsförslaget om begränsning av antalet vapen i vapengarderoben.

Mot den angivna bakgrunden vill utskottet i linje med vad som uttalas i motionerna ifrågasätta utredningens förslag i denna del. Efter remissbehandling övervägs förslaget för närvarande i regeringskansliet, och i detta läge bör med anledning av motionerna inte göras något annat uttalande än vad utskottet nyss gjort. Riksdagen bör avvakta regeringsförslaget som nu bereds.

Med dessa uttalanden bör motionerna Ju207, Ju816, Ju818 och Ju825 inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Nödvärnsrätten

I motion *Ju610* begärs förslag till förtydligande av nödvärnsrätten; motionären vill dessutom att regeringen med skyndsamhet skall avge ett lagförslag i enlighet med önskemålet i motionen.

Utskottet har återkommande behandlat denna fråga. Detta skedde senast i december 1989. Utskottet uttalade då i sitt av riksdagen godkända betänkande (1989/90:JuU16 s. 25) att fängelsestraffkommitténs förslag om en omredigering av bestämmelsen i brottsbalken om nödvärn är föremål för regeringens ställningstagande. Detta arbete borde enligt utskottet inte föregripas. Inte heller fordrades det enligt utskottets mening några särskilda uttalanden om nödvärnsrätten i övrigt varför utskottet avstyrkte bifall till motionen. Utskottet gör återigen motsvarande bedömning och avstyrker därför bifall till motionen.

Varusmuggling

Motion *Ju637* innehåller önskemål om en skärpning av bötesstraffet för smuggling av spritdrycker. Dessutom vill motionärerna att ordningsbot skall införas för ringa varusmuggling av spritdrycker.

Enligt 1 § första stycket lagen (1960:418) om straff för varusmuggling är straffet för varusmuggling, när det inte är fråga om narkotika, böter eller fängelse i högst två år. Är varusmuggling som avses i 1 §

första stycket med hänsyn till godsets värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa döms enligt 2 §, när fråga inte är om narkotika, till böter högst 1 000 kr.

Bötesstraffet har varit föremål för översyn av fängelsestraffkommittén som redovisade sina överväganden i betänkandet (SOU 1986:13—15) Påföljd för brott. Utredningens förslag övervägs för närvarande inom justitiedepartementet. Arbetet är inriktat på att ett förslag skall föreläggas riksdagen senare i år. Eftersom bötesstraffet är föremål för övervägande saknas enligt utskottets uppfattning anledning för riksdagen att nu vidta någon sådan åtgärd som motionärerna efterlyser. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen i denna del.

Beträffande motionsönskemålet om möjlighet att utfärda ordningsbot för varusmuggling kan utskottet konstatera att det av 2 § ordningsbotskungörelsen (1968:199) framgår att, när fråga är om brott enligt 2 § lagen om straff för varusmuggling och försök till sådant brott, inte bara polis och åklagare utan även tulltjänsteman får utfärda ordningsbot. Motionen får således i denna del anses tillgodosedd redan genom gällande regler. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju637 även i denna del.

Ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsmål

I motion *Ju707* begärs förslag till lagstiftning om rätt för enskilda att erhålla ersättning för sina rättegångskostnader i förvaltningsprocessen.

Frågan om ersättning för rättegångskostnader i mål inom förvaltningsprocessen har vid flera tillfällen varit föremål för behandling av riksdagen. År 1985 gav riksdagen regeringen till känna att frågan borde utredas och att det fick ankomma på regeringen att föranstalta om utredningsarbetet (JuU 1984/85:15, rskr. 161). Frågan har därefter återkommande behandlats av riksdagen (se JuU 1985/86:21, JuU 1986/87:26 och JuU 1987/88:22). Förra året konstaterade utskottet (1988/89:JuU19 s. 23 f) att regeringen föreslagit en särskild lag som skulle göra det möjligt att i vissa fall med statsmedel ersätta en skattskyldig för bl.a. hans kostnader för ombud i ett ärende eller ett mål om skatt. [Lagen (1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m. trädde i kraft den 1 juli 1989.] Utskottet, som uttalade att riksdagen återkommande under senare år förväntat sig att riksdagens begäran om en utredning av frågan om ersättning för rättegångskostnader i skattemål och andra förvaltningsprocesser skulle resultera i någon åtgärd från regeringens sida, konstaterade att det förslag som förelagts riksdagen endast till en del kunde anses tillgodose det av riksdagen uttalade önskemålet. Detta önskemål avsåg, anförde utskottet, en utredning av om det inom förvaltningsprocessen även finns andra målgrupper där det föreligger behov av möjligheter att på något sätt ersätta den enskilde för hans rättegångskostnader. Utskottet ansåg sig än en gång böra erinra om innehållet i det uttalande som riksdagen — enhälligt — ställde sig bakom år 1985. Utskottet utgick från att regeringen utan ytterligare tidsutdräkt föranstaltade om den utredning av frågan som riksdagen förutsatt.

Enligt direktiven till den av regeringen nyligen tillsatta kommitté som skall göra en översyn av domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation (dir. 1989:56) — domstolsutredningen — ingår i kommitténs uppdrag bl.a. att göra en översyn av reglerna om ersättning för rättegångskostnader inom förvaltningsprocessen.

Utskottet kan konstatera att regeringen nu föranstaltat om den av riksdagen under lång tid efterlysta utredningen. Resultatet av den inledda översynen bör enligt utskottets mening avvaktas. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju707.

Prövningstillstånd

I motion *Ju809* framförs önskemål om lagstiftning om prövningstillstånd för prövning av vissa mindre brottmål i hovrätt. Motionärerna anför att det från rättssäkerhetssynpunkt är betänkligt att stora delar av hovrätternas resurser används på småmål, medan det kan förflyta lång tid innan mer omfattande mål företas till avgörande.

I rättegångsbalken (RB) finns bestämmelser om att talan mot tingsrättens avgörande i dispositiva tvistemål, i vilka värdet av vad som yrkas inte överstiger hälften av basbeloppet, i allmänhet får prövas endast om hovrätten meddelar prövningstillstånd. Motsvarande bestämmelse för brottmålsdel saknas (49 kap. 12 och 13 §§ RB).

Frågan om prövningstillstånd i brottmål övervägs för närvarande inom ramen för den översyn av domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation som verkställs av den nyss nämnda domstolsutredningen. Med hänsyn härtill saknas det enligt utskottets uppfattning anledning till något riksdagens uttalande i frågan. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *polisforskning*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju30,
2. beträffande *behandlingsforskning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju31, 1989/90:Ju510 och 1989/90:Ju607 yrkande 34 i denna del,
res. 1 (c, mp)
3. beträffande *könsrollernas betydelse för brottsligheten*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 34 i denna del,
res. 2 (c)
4. beträffande *forskning om sexualbrott mot barn*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 35,
5. beträffande *forskning om våld mot kvinnor m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju27 och 1989/90:Ju28,
res. 3 (fp, c, vpk)

6. beträffande *forskning om sambandet mellan pornografi och våld m.m.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 33,
res. 4 (c, vpk, mp)

7. beträffande *forskning om invandrades kriminalitet*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju29 yrkande 1, 1989/90:Ju607 yrkande 49 och 1989/90:Ju806,
res. 5 (m, fp, c)

8. beträffande *forskning om ekonomisk brottslighet m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju29 yrkande 2 och 1989/90:Ju635 yrkande 1,

res. 6 (m)

9. beträffande *anslag till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 11 272 000 kr.,

10. beträffande *anslag till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 3 851 000 kr.,

11. beträffande *folkkampanj mot våld m.m.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkandena 1 och 2,
res. 7 (c)

12. beträffande *information till enskilda om finansiering av insatser mot våld m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju635 yrkande 3 och 1989/90:Ju801,

13. beträffande *regionalpolitikens brottsförebyggande effekt*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 3,

14. beträffande *brottsförebyggande åtgärder i skolan*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 5,
res. 8 (c)

15. beträffande *försäljning av sprayburkar m.m.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju815,

16. beträffande *grannsamverkan mot brott*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju807,

17. beträffande *familjens brottsförebyggande betydelse*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju802 yrkande 5,
res. 9 (m)

18. beträffande *registrering av brott av barn m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju810 yrkande 8, 1989/90:Ju814 yrkandena 4 och 5 och 1989/90:Ju820 yrkandena 2 och 3,

res. 10 (m, fp)

19. beträffande *föräldrars nävaro vid förundersökning*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 4 i denna del,

res. 11 (c)

20. beträffande *föräldrars närvaro vid huvudförhandling*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 4 i den-
na del och 1989/90:Ju810 yrkande 4,

res. 12 (fp)

res. 13 (c)

21. beträffande *kortare utredningstider*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 23,
1989/90:Ju814 yrkande 6 och 1989/90:Ju820 yrkande 1,

res. 14 (m, fp, c)

22. beträffande *jourdomstolar*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 24,
1989/90:Ju809 yrkande 5, 1989/90:Ju810 yrkande 3, 1989/90:
Ju814 yrkande 7 och 1989/90:Ju820 yrkande 4,

res. 15 (m, fp, c)

23. beträffande *möjligheterna att häkta unga*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju810 yrkande 6,

res. 16 (fp)

24. beträffande *skadelindrande arbete*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 22,

res. 17 (c)

25. beträffande *konfrontation*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 45,

res. 18 (fp, c)

26. beträffande *utredning om fängelsestraff för unga*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju612,

res. 19 (vpk, mp)

27. beträffande *fängelsestraff för unga*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju814 yrkande 8 och
1989/90:Ju820 yrkande 5,

res. 20 (m)

28. beträffande *samhällstjänst för unga*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju623,

29. beträffande *samordnade insatser för unga lagöverträdare*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande
21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet
anfört,

30. beträffande *skärpning av skattebrottslagen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju609 och 1989/90:
Ju635 yrkande 4,

res. 21 (vpk, mp)

31. beträffande *översyn av EKO-lagstiftningen*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju622 och 1989/90:
Ju802 yrkande 18,

res. 22 (m, fp, c)

32. beträffande *företagsbot*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju611 och 1989/90:
Ju803 yrkande 1,

res. 23 (fp, c)

33. beträffande *kriminalisering av prostitutionskontakter*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju619 och 1989/90:
Ju631,

res. 24 (c)

34. beträffande *pornografiska föreställningar*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju817 och 1989/90:
Ju823,

res. 25 (c, vpk, mp)

35. beträffande *anslag till Utredningar m.m.*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Utredningar*
m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på
24 665 000 kr.,

36. beträffande *vapenamnesti*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju801,

37. beträffande *vapenutredningen*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju207, 1989/90:Ju816,
1989/90:Ju818 och 1989/90:Ju825,

res. 26 (m)

38. beträffande *nödvärnsrätten*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju610,

39. beträffande *varusmuggling*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju637,

40. beträffande *ersättning för rättegångskostnader i förvaltnings-*
mål

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju707

res. 27 (c)

41. beträffande *prövningstillstånd*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju809 yrkande 11.

Stockholm den 15 maj 1990

På justitieutskottets vägnar

Britta Bjelle

Närvarande: Britta Bjelle (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Ulla-Britt Åbark
(s), Birthe Sörestedt (s), Ingbritt Irhammar (c), Bengt-Ola Rytter (s),
Göthe Knutson (m), Göran Magnusson (s), Björn Ericson (s), Göran
Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Berith Eriksson
(vpk), Inger Schörling (mp), Sigrid Bolkéus (s), Birgit Henriksson (m)
och Kent Carlsson (s).

Reservationer

1. Behandlingsforskning m.m. (mom. 2)

Ingbritt Irhammar (c) och Inger Schörling (mp) anser

dels att utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Med det" och slutar med "och Ju607" bort ha följande lydelse:

Härutöver anser utskottet i linje med vad som framförs i motionerna Ju31, Ju510 och Ju607 att det är angeläget att initiativ nu tas till forskning som berör olika behandlingsmetoder inom kriminalvården. Som framgått ovan har BRÅ endast ett forskningsprojekt som kan sorteras in under begreppet behandlingsforskning, och BRÅ har ansett att det är angeläget att ytterligare sådan forskning initieras. Enligt BRÅ föreligger ett stort behov av sådan forskning som underlag för en effektivisering av behandlingen inom såväl kriminalvården som missbrukarvården. Kompetensen inom detta forskningsområde är, som BRÅ också påpekar, i Sverige begränsad och en kompetensutveckling bör ske vid såväl högskolor, kriminalvårdsstyrelsen som BRÅ. Det får ankomma på regeringen att verka för att forskning om olika behandlingsmetoder kommer till stånd såsom utskottet nu förordat. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *behandlingsforskning m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju31, 1989/90:Ju510 och 1989/90:Ju607 yrkande 34 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Könscrollernas betydelse för brottsligheten (mom. 3)

Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Som tidigare" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kvinnors låga kriminalitet utgör en intressant utgångspunkt för forskning om könscrollernas betydelse för brottsligheten. Kunskap om de bakomliggande faktorerna bör kunna öka insikten om brottslighetens orsaker och härigenom skapa bättre förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet. Som utskottet ovan redovisat har frågan om forskning kring kvinnors låga kriminalitet uppmärksamats av BRÅ, och BRÅ har ansett att ytterligare forskning här krävs. BRÅ har dock endast ett sådant projekt i gång. Detta är otillräckligt, och enligt utskottets uppfattning är tiden nu inne för att starta forskning med mera direkt inriktning på skillnaderna i brottsbenägenhet mellan kvinnor och män. Regeringen bör ta de initiativ i denna sak som behövs. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *könsrollernas betydelse för brottsligheten*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 34 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Forskning om våld mot kvinnor m.m. (mom. 5)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp) och Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "och Ju28" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är angeläget att genom forskning få belyst orsakerna till det våld och de övergrepp som sker mot kvinnor. Som ovan framgått har också nyligen ett flertal initiativ i denna riktning tagits och utskottet ser positivt på denna utveckling. Emellertid krävs här ännu större insatser. Som framförs i motion Ju28 har antalet anmälda fall av incest, misshandel och våldtäkt ökat. Samtidigt är det känt att endast en del av fallen anmäls. Kvinnor och barn som blivit utsatta för dessa övergrepp får inte den hjälp de behöver. Samhället saknar erforderlig kunskap om orsakerna till våldet, och utan kunskap kan heller inga verkliga stödåtgärder utarbetas. Enligt utskottets mening behövs således en tvärvetenskaplig forskning när det gäller kvinnomisshandel och sexualiserat våld. En bred belysning som kan beskriva och förklara kvinnovåldets konkreta verklighet och orsaker bör ske. Forskningen kan, som framförs i motion Ju28, ge kunskaper om bl.a. våldprocessens förlopp och följer samt vilka åtgärder som i preventivt syfte bör vidtas. Det får ankomma på regeringen att initiera den forskning om kvinnomisshandel och sexuellt våld som utskottet nu skisserat. Detta bör ges regeringens till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *forskning om våld mot kvinnor m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju27 och 1989/90:Ju28 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Forskning om sambandet mellan pornografi och våld m.m. (mom. 6)

Ingbritt Irhammar (c), Berith Eriksson (vpk) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Även om" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Ovan har redovisats att någon särskild forskning med inriktning på att klarlägga ett eventuellt samband mellan pornografi, prostitution och våld inte bedrivs i Sverige. Som framförs i motion Ju607 kan emellertid orsakerna till visst kvinnovåld ha en grogrund i den förned-

rande kvinnosyn som kommer till uttryck i pornografin. Utskottet anser därför att en forskning på området är angelägen, och enligt utskottets uppfattning får det ankomma på regeringen att initiera denna. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande forskning om sambandet mellan pornografi och våld m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Forskning om invandrares kriminalitet (mom. 7)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Birgit Henriks-son (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet utgår" och som slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju29, Ju607 och Ju806 i berört ämne uttalat bör riksdagen som sin mening ge regering-
en till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. *beträffande forskning om invandrares kriminalitet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju29 yrkan-
de 1, 1989/90:Ju607 yrkande 49 och 1989/90:Ju806 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Forskning om ekonomisk brottslighet m.m. (mom. 8)

Göthe Knutson, Göran Ericsson och Birgit Henriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet ansluter" och på s. 14 slutar med "berört hänseende" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte ansluta sig till regeringens bedömning att forsk-
ningen kring den ekonomiska brottsligheten bör särskilt prioriteras.
Visserligen har nyligen i propositionen om förnyelse inom polisen
föreslagits att kampen mot sådan brottslighet skall prioriteras nästa
budgetår. Utan att föregripa riksdagens ställningstagande till förslaget
vill utskottet redan nu förutskicka att utskottet ställer sig tveksamt till
en sådan prioritering.

Under 1980-talet har initierats och genomförts åtskilliga undersök-
ningar om ekonomisk brottslighet. Som exempel härpå kan nämnas
den ovan redovisade undersökningen avseende sju näringsbranscher.
Enligt utskottets uppfattning bör den av riksdagen tidigare efterfrågade
undersökningen av den ekonomiska brottsligheten inom hyres- och

fastighetsbranschen inte ges prioritet. I stället bör, som framhålls i motion Ju29, brottsoffrens situation liksom de totala kostnaderna för brottsligheten bli föremål för särskilda undersökningar.

Det finns för närvarande, med undantag för den begränsade enkätundersökning som BRÅ tidigare genomfört, inte någon heltäckande kartläggning av hur ett brottsoffer reagerar psykologiskt efter att ha blivit utsatt för brott. Inte heller finns någon utredning om brottsoffrens kontakter med olika myndigheter. Myndigheternas erfarenheter av sådant arbete finns inte heller beskrivna eller belysta. Här behövs forskningsinsatser. Enligt utskottets uppfattning skulle resultatet av ett sådant forskningsarbete kunna ligga till grund för ytterligare åtgärder till brottsoffrens skydd och stöd. Underlag för beslut om myndigheternas arbete med brottsoffer skulle också kunna förbättras med ytterligare kunskaper härvidlag.

Vidare är det angeläget att få närmare klarlagt hur mycket de totala kostnaderna för brottsligheten uppgår till. Här skulle klariäggas de samlade kostnaderna för samhällets alla insatser i samband med brottslighet. Inte minst för övervägandena kring behovet av brottsförebyggande och brottsbekämpande insatser måste det vara viktigt att ha tillgång till rättvisande uppgifter om dessa kostnader. Närmare kunskaper om samhällets kostnader för den totala brottsligheten är också av värde för att få till stånd ett förbättrat utnyttjande av de totala samhällsresurser som tas i anspråk med anledning av brottsligheten. Kunskaper härvidlag skulle också vara av stor betydelse för ytterligare insatser för brottsoffren. För att få till stånd en analys härav anser utskottet att det behövs mera kvalificerade forskningsinsatser.

Utskottet anser att det får ankomma på regeringen att föranstalta om att det snarast kommer till stånd sådan forskning som utskottet nu förordat. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju29 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Av det anförda framgår att utskottet inte kan tillstyrka bifall till motion Ju635 i nu berörd del.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *forskning om ekonomisk brottslighet m.m.*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Ju635 yrkande 1 och med anledning av motion 1989/90:Ju29 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

7. Folkkampanj mot våld m.m. (mom. 11)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Vidkommande motionsönskemålen" och slutar med "motion Ju607" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör samhällets insatser mot våldet ytterligare intensifieras. Den av riksdagen beslutade landsomfattande kampanjen mot våld och droger bör därför nu på allvar dras i gång. Kampanjen bör läggas upp på så sätt att det engagemang som i dag

finns i samhällsarbetet genom olika ideella organisationer på ett bättre sätt utnyttjas i det brottsförebyggande arbetet. Målsättningen bör vara att genom dessa ideella organisationer i samarbete med skola och berörda myndigheter bygga upp en folkkampanj. Härför bör, som föreslås i motion Ju607, medel för kommande budgetår anvisas. Detta bör ske på ett nyinrättat anslag under andra huvudtiteln.

Därutöver bör, som också framhålls i motionen, allmänna arvsfonden bidra med stöd i den del kampanjen riktar sig till ungdomar. För att främja barns och ungdomars vård och fostran bör således ges extra stöd till t.ex. ungdomsföreningen Non-fighting Generation i Stockholm, olika idrottsförbund, nykterhetsrörelsen m.fl. organisationer. Regeringen bör initiera detta. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. *beträffande folkkampanj mot våld m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkandena 1 och 2 *dels* under andra huvudtiteln till *Bidrag till folkkampanjen mot våld* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 10 000 000 kr., *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om stöd ur allmänna arvsfonden.

8. Brottsförebyggande åtgärder i skolan (mom. 14)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "till motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser positivt på de nu beskrivna åtgärderna. Emellertid anser utskottet att utbildningsinsatserna för förskole- och skolpersonal bör förbättras i nu aktuellt hänseende. Enligt utskottets uppfattning bör, som framhålls i motion Ju607, skolan mer uppmärksamt arbeta med normfrågor. Barnen måste tidigt lära sig att respektera de grundläggande rättsregler som råder, bl.a. i umgänget mellan människor. Utbildningen bör här vara så konkret som möjligt. Undervisningen om droger och sambandet mellan droger och våld måste också ges större utrymme och göras mer effektiv. Härför krävs särskilda utbildningsinsatser. Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i detta hänseende. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. *beträffande brottsförebyggande åtgärder i skolan*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Familjens brottsförebyggande betydelse (mom. 17)

1989/90:JuU29

Göthe Knutson, Göran Ericsson och Birgit Henriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "till motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna anför har familjen en avgörande betydelse då det gäller att förhindra att unga människor begår brott. Föräldrarna måste alltid ha huvudansvaret för att barn och ungdomar lär sig att känna respekt för andra människor. Att barnen får handlingsmönster och uppfostras till att ta ansvar för sig själva och sina medmänniskor är bästa vägen att förebygga brottslighet. Familjens ställning måste således stärkas och ges vidgade möjligheter att själva bestämma över sina villkor. Möjligheterna att välja om en eller om båda föräldrarna skall yrkesarbeta är därvid av mycket stor betydelse. I detta hänseende bör observeras de möjligheter som förändringar i skattesystemet innebär och införandet av vårdnadsbidrag. Minst lika viktig är möjligheten att välja skola och boendeform. Även härvidlag måste sålunda förändringar företas i det rådande systemet i syfte att öka familjens valfrihet. Kraftfulla insatser måste göras i nu berörda hänseenden, och regeringen bör snarast lägga fram förslag för riksdagen i enlighet med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under moment 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *familjens brottsförebyggande betydelse*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju802 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Registrering av brott av barn m.m. (mom. 18)

Britta Bjelle (fp), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Birgit Henriksson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "och Ju820" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill liksom förra året betona att det skulle vara av stort värde att ha tillgång till tillförlitlig information om brott av unga under 15 år. Detsamma gäller naturligtvis i fråga om unga under 15 år som begår brott. Frågor om statistik rörande brott av unga under 15 år har varit aktuella för överväganden av den tidigare nämnda interdepartementala arbetsgruppen inom regeringskansliet. Arbetsgruppen har nu avslutat sitt arbete, och fortsatta överväganden bör, enligt utskottets uppfattning, ske i den aviserade kommittén. Då en majoritet i utskottet tidigare i olika sammanhang ställt sig avvisande till tanken på införande av statistik av aktuellt slag, finns det anledning för utskottet att här understryka att utskottet numera är berett att ställa sig bakom inhämtande och registrering av sådana uppgifter som efterfrågas i motionerna

Ju810, Ju814 och Ju820. Frågorna, som enligt utskottets mening är kriminalpolitiskt mycket betydelsefulla, bör behandlas med största skyndsamhet. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *registrering av brott av barn m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju810 yrkande 8, 1989/90:Ju814 yrkandena 4 och 5 och 1989/90:Ju820 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Föräldrars närvaro vid förundersökning (mom. 19)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Som framgått" och slutar med "inte erforderligt" bort ha följande lydelse:

Som framgått ovan finns ett flertal bestämmelser beträffande förundersökningen som syftar till att väcka vårdnadshavarens uppmärksamhet och få honom eller henne att engagera sig i den unges situation. Detta är emellertid inte tillräckligt. En uttrycklig föreskrift om att polisen eller åklagaren skall verka för att vårdnadshavaren inställer sig vid ett förhör med den unge bör införas i förundersökningskungörelsen. Regeringen bör snarast föranstalta om en sådan bestämmelse. Undantag bör givetvis föreligga då en närvaro skulle vara till större skada än nytta för den unge. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 uttalat bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *föräldrars närvaro vid förundersökning*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Föräldrars närvaro vid huvudförhandling (mom. 20)

Britta Bjelle och Lars Sundin (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "När det" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det viktigt att föräldrarna är närvarande när en ung lagöverträdare ställs inför domstol. Föräldrarnas uppgift är inte endast att ge den unge stöd utan även att informera sig om den eventuella påföljd som den unge får. Utskottet anser därför i likhet med vad som framförs i motion Ju810 att föräldrar eller andra vårdnadshavare till unga under 18 år bör åläggas närvaroplikt vid huvudförhandling mot deras barn. Skyldigheten att närvara skall jämsställas med den som gäller för t.ex. vittnen. Undantag bör dock kunna

gälla om det är uppenbart att barnet kan ta skada om vårdnadshavaren kallas. Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag i enlighet med vad som nu anförts. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *föräldrars närvaro vid huvudförhandling*
att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Ju607 yrkande 4 i denna del och med anledning av motion 1989/90:Ju810 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

13. Föräldrars närvaro vid huvudförhandling (mom. 20)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Nu gällande" och slutar med "motionsyrkande avstyrks" bort ha följande lydelse:

Däremot anser utskottet i likhet med vad som framförs i motion Ju607 att myndigheterna aktivt bör verka för att föräldrarna är närvarande vid en huvudförhandling mot deras barn. Överväganden om på vilket sätt en sådan ordning bör komma till stånd bör ske av regeringen. Undantag bör givetvis föreligga i de fall då det är till större skada än nytta för den unge att vårdnadshavaren är närvarande. Regeringen bör utarbeta förslag till en reglering och i lämpligt sammanhang återkomma till riksdagen härmed. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *föräldrars närvaro vid huvudförhandling*
att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Ju810 yrkande 4 och med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

14. Kortare utredningstider (mom. 21)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Birgit Henriks-son (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Utskottet saknar" och slutar med "och Ju820" bort ha följande lydelse:

Som utskottet anförde förra året bör den definitiva utvärderingen av försöksverksamheten avvaktas innan ställning tas till organisatoriska m.fl. åtgärder som aktualiseras genom motionerna. Utskottet anser det emellertid synnerligen angeläget att sådana organisatoriska eller andra förändringar som erfordras för att korta ned utrednings- och handläggningstiderna genomförs så snart som möjligt. Det arbete som startar inom regeringskansliet när utvärderingen avslutats bör sålunda bedri-

vas med största skyndsamhet och med sikte på att nya bestämmelser skall kunna träda i kraft snarast. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna Ju607, Ju814 och Ju820 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *kortare utredningstider*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 23, 1989/90:Ju814 yrkande 6 och 1989/90:Ju820 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Jourdomstolar (mom. 22)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Birgit Henriks-son (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Senast i" och slutar med "saken avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionerna ligger det ett värde i att samhället snabbt visar sin reaktion när en ung person begår brott. Mot denna bakgrund bör, som framförs i motionerna, jourdomstolar för unga inrättas på försök. Härigenom skulle också själva domstolsförfarandet påskyndas, och den unge skulle i omedelbar anslutning till brottet möta en reaktion på sin brottslighet. Utskottet vill i sammanhanget peka på att det finns möjlighet att utveckla jourdomstolar ur den basorganisation som tillskapats i syfte att under jourtid handlägga häktningsfrågor. Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag för riksdagen i linje med vad utskottet nu anfört. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *jourdomstolar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 24, 1989/90:Ju809 yrkande 5, 1989/90:Ju810 yrkande 3, 1989/90:Ju814 yrkande 7 och 1989/90:Ju820 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Möjligheterna att häkta unga (mom. 23)

Britta Bjelle och Lars Sundin (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Liksom hittills anser utskottet att det också i fortsättningen bör vara de sociala myndigheterna som i övervägande antalet fall skall ha ansvaret för vad som händer med en lagöverträdare i åldersgruppen 15—17 år. För att möta de värst belastade ungdomsbrottslingarna bör emellertid, som framförs i motion Ju810, möjligheterna att häkta

ungdomar under 18 år vidgas så att det i fortsättningen endast krävs särskilda skäl för ett sådant beslut. Följden härav är att polis och åklagare kan hålla kontroll över den unge till dess vederbörande blivit ställd inför domstol, och målet skall i dessa fall handläggas med yttersta skyndsamhet. Bestämmelsen i 7 § LUL bör ändras i enlighet med vad utskottet nu uttalat. Ett ändringsförslag med denna innebörd bör snarast utarbetas av regeringen och läggas på riksdagens bord. Vad utskottet nu uttalat bör ges regeringen till kännna.

dels att utskottets hemställan under moment 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *möjligheterna att häkta unga*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju810 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till kännna vad utskottet anfört.

17. Skadelindrande arbete (mom. 24)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att syftet med bestämmelserna om skadelindrande arbete är lovvärt. Som motionärerna påpekar visar erfarenheterna emellertid att bestämmelserna inte fungerar i praktiken. Av BRÅ:s preliminära utvärdering framgår att bestämmelserna bara delvis slagit igenom, att kännedom om dem saknas och att tillämpningen är begränsad. Här behövs åtgärder som kan åstadkomma en effektivisering av regleringen. Utskottet anser det lämpligt att regeringen i samband med beredningen av BRÅ:s utvärdering bör vidta eller initiera de åtgärder som kan krävas och som syftar i den riktning som utskottet nu förordat. Regeringen bör i lämpligt sammanhang redovisa sina ställningstaganden till riksdagen. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till kännna.

dels att utskottets hemställan under moment 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *skadelindrande arbete*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till kännna vad utskottet anfört.

18. Konfrontation (mom. 25)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion Ju607" bort ha följande lydelse:

Många brott av ungdomar begås av oförstånd eller förhastat, och ungdomar gör ofta inte klart för sig vilka konsekvenser brottet får för den som drabbas. Utskottet tänker här inte endast på de ekonomiska konsekvenserna av ett brott utan även t.ex. på den känsla av otrygghet som under lång tid kan följa en drabbad person. Det måste därför vara ett starkt önskemål att på olika sätt tydliggöra effekterna av brott, särskilt för unga lagöverträdare. Ett sådant sätt är, som motionärerna framhåller, konfrontation mellan den unge och målsäganden i syfte att hos den unge skapa en medvetenhet om och förståelse för vad brottsligheten innebär för den som drabbas. Konfrontation i detta syfte måste förväntas ha en stark brottsavhållande effekt på många unga lagöverträdare. Med konfrontationen bör även — där så är lämpligt — följa någon form av gottgörelse eller annan reparerande eller återställande åtgärd från brottslingens sida. Självfallet skall konfrontationen inte få äga rum mot brottsloffrets vilja. Försöksverksamheten med konfrontation bör snarast utökas och ges en sådan omfattning att BRÅ kan utvärdera verksamheten. Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder härför. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 25 bort ha följande lydelse:

25. *beträffande konfrontation*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 45 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Utredning om fängelsestraff för unga (mom. 26)

Berith Eriksson (vpk) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Saken är" och slutar med "anses påkallad" bort ha följande lydelse:

Som framgår ovan är flera frågor som rör påföljdsvalet m.m. för unga personer som begått brott uppmärksammade både inom regeringskansliet och inom utredningsväsendet. Detta är emellertid, enligt utskottets uppfattning, inte tillräckligt. Fängelsestraffkommittén t.ex. har inom ramen för sitt arbete inte haft möjlighet att förutsättningslöst överväga frågan om i vilken utsträckning fängelse bör kunna ådömas unga lagöverträdare. Kommittén har därför uttalat uppfattningen att det är mycket angeläget att denna fråga övervägs ytterligare. Främst bör, enligt kommittén, undersökas möjligheten att helt förbjuda fängelse som påföljd för ungdomar i åldern 15—17 år. Liksom motionärerna anser utskottet att tiden nu är mogen för en översyn av det slag som fängelsestraffkommittén efterlyst. Översynen bör, enligt utskottets uppfattning, inte bara syfta till att fängelse avskaffas för de yngsta lagöverträdarna utan också till att det inom ramen för socialtjänsten skapas sådana särskilda resurser att även de något äldre ungdomarna besparas fängelsestraff i väsentligt större utsträckning än för närvarande. Den av utskottet nu förordade översynen bör komma till stånd utan dröjsmål. En lämplig väg kan vara att direktiven till den aviserade parlamenta-

riskt sammansatta kommittén om insatser för unga lagöverträdare utformas i enlighet med vad som framförs i motion Ju612. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *utredning om fängelsestraff för unga* att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju612 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Fängelsestraff för unga (mom. 27)

Göthe Knutson, Göran Ericsson och Birgit Henriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Av det" och slutar med "till fängelse" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att gällande begränsningar när det gäller att döma unga lagöverträdare under 18 år till fängelse allttjämt bör råda. Där- emot har utskottet uppfattningen att det saknas anledning att behålla en sådan begränsning när det gäller unga i åldersgruppen 18—21 år. Dessa personer är, som framhålls i motionerna Ju814 och Ju820, myndiga och bör fullt ut svara för sina handlingar. Någon särreglering när det gäller att döma till fängelse i dessa fall bör inte finnas. Hänsyn till den dömdes ungdom kan i stället beaktas vid straffmätningen jämlikt 29 kap. 7 § BrB, där den allmänna strafflindringsbestämmelsen för unga under 21 år finns. Utskottet anser således att andra stycket i 30 kap. 5 § BrB skall upphävas. Det bör ankomma på regeringen att upprätta ett lagförslag med den innebörd som utskottet nu förordat. Förslaget bör snarast föreläggas riksdagen. Vad utskottet nu uttalat bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *fängelsestraff för unga* att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju814 yrkande 8 och 1989/90:Ju820 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Skärpning av skattebrottslagen m.m. (mom. 30)

Berith Eriksson (vpk) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "berört ämne" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som framförs i motion Ju609 anser sig utskottet kunna konstatera att domstolarna under senare år kommit att se mindre allvarligt på skattebrotten än tidigare. Bl.a. har antalet personer som dömts till fängelse för skattebrott i stort sett halverats. Enligt utskottets uppfattning är detta inte en godtagbar utveckling. Ytterst är det flertalet av samhällsmedlemmarna som är de stora förlorarna på

skattebrottsligheten. Statsmakterna bör här markera att brott mot gemensamma samhällsintressen skall leda till kännbara straffrättsliga påföljder.

Utskottet anser mot denna bakgrund att straffskalorna för de brott som kan vara aktuella vid ingripande mot ekonomisk brottslighet bör ses över i höjande riktning i enlighet med förslagen i motionerna Ju609 och Ju635. Det finns emellertid också skäl att här påpeka att man inte kan räkna med att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten enbart genom att höja straffskalan för sådan brottslighet. Naturligtvis bör även andra åtgärder, framför allt för att öka upptäcktsrisken, komma till stånd.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Inte heller" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Även straffskalorna för de olika miljöbrotten bör, som framförs i motion Ju635, ses över i höjande riktning. Det gäller ju här skyddet för ett starkt hotat och mycket väsentligt samhällsintresse.

Det bör ankomma på regeringen att i konsekvens med det sagda vidta de åtgärder som krävs. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *skärpning av skattebrottslagen m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju609 och 1989/90:Ju635 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. Översyn av EKO-lagstiftningen (mom. 31)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Birgit Henriks-son (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet saknar" och slutar med "och Ju802" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna framhåller bör statens brottsbekämpande ansvar understrykas också när det gäller ekonomisk brottslighet. Men lika självklart är att också lagar som gäller sådan brottslighet måste uppfylla elementära rättssäkerhetskrav. Som framgår bl.a. av BRÅ:s rapport (1988:3) Eko-brott, Eko-lagar och Eko-domstolar finns tvekan om detta är fallet, och utskottet finner för sin del att en bred översyn med parlamentarisk förankring av lagstiftningen mot den ekonomiska brottsligheten är motiverad.

I likhet med motionärerna anser utskottet således att en parlamenta-risk utsedd utredning bör tillsättas med uppgift att göra en översyn av lagstiftningen på området. Utredningen bör vara oförhindrad att även i övrigt ta upp och belysa de frågor rörande innehållet i den berörda lagstiftningen som aktualiseras under arbetets gång. Särskilt bör härvid

belysas de överlappningseffekter som hasten i det av utskottet nu kritiserade lagstiftningsarbetet inneburit. En strävan bör vara att i rättssäkerhetens intresse konkretisera och till omfattningen nedbringa den aktuella regleringen. Vidare bör ägnas särskilda studier åt t.ex. frågan om den aktuella lagstiftningen i någon mån påverkat det allmänna rättsmedvetandet och om en ändrad styrning behövs. Där rättssäkerhetskraven inte är uppfyllda eller där skäl för lagstiftning saknas bör riksdagen omedelbart föreläggas förslag till lagändringar. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju622 och Ju802 uttalat bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 31 bort ha följande lydelse:

31. *beträffande översyn av EKO-lagstiftningen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju622 och 1989/90:Ju802 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

23. Företagsbot (mom. 32)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Anledning saknas" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Förslaget till bestämmelserna om företagsbot utsattes för mycket hård kritik vid lagrådsgranskningen år 1985. Kritiken riktade in sig på lagtextens oklara och alltför öppna formuleringar, som mer eller mindre gav den karaktär av ramlagstiftning. Enligt utskottets mening togs inte tillräcklig hänsyn till lagrådets synpunkter vid riksdagsbehandlingen, och lagstiftningen är präglad av en teknik som inte är godtagbar på straffrättens område. Det var alltså möjligt att förutse betydande svårigheter vid regeltillämpningen redan vid förslagens antagande. Detta gällde både i fråga om gränserna för tillämpningsområdet och i fråga om de skönsmässiga bedömningar som domstolen i varje enskilt fall måste göra.

Utskottet anser med hänvisning till vad som nu anförts att lagstiftningen om företagsbot inte kan anses uppfylla elementära rättssäkerhetskrav och förordar att den upphävs. Ett förslag härom bör snarast läggas fram för riksdagen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 32 bort ha följande lydelse:

32. *beträffande företagsbot*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju611 och 1989/90:Ju803 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

24. Kriminalisering av prostitutionskontakter (mom. 33)

1989/90:JuU29

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Utskottet saknar" och slutar med "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill nu till en början slå fast att det är ett angeläget samhällsintresse att så långt möjligt försöka motverka prostitutionen och dess tilltagande, mycket allvarliga skadeverkningar. Ett steg i sådan riktning som nu måste tas är att införa en kriminalisering såvitt gäller kundernas förfarande i ett prostitutionsförhållande. Detta skulle enligt utskottets mening inte motverka intresset av effektiva socialvårdande insatser. Inte heller i övrigt föreligger det enligt utskottets mening några sådana betänkligheter mot en kriminalisering, som väger över intresset av att få ned antalet prostitutionskontakter. Särskilt är detta fallet beträffande en kriminalisering som riktar sig enbart mot dem som utnyttjar de prostituerades tjänster, dvs. kunderna. En sådan kriminalisering skulle enligt utskottets mening vara ett sätt för samhället att ge uttryck för att prostitution inte kan accepteras. Det kan för övrigt redan nu genom regeln om förförelse av ungdom sägas finnas ett, låt vara begränsat, straffsanktionerat förbud mot prostitutionskontakter. Att en kriminalisering som riktar sig mot kundernas förfarande skulle bidra till att minska prostitutionens omfattning står enligt utskottets mening klart. Att motverka prostitutionen är särskilt angeläget med hänsyn till den risk för spridning av HIV-smitta som är förknippad med prostitutionskontakter.

Det sagda innebär att utskottet anser att man — samtidigt som det genomförs kraftfulla sociala och andra liknande insatser — inte längre bör avstå från att använda sig även av straffrättsliga åtgärder för att komma till rätta med prostitutionen.

Det får ankomma på regeringen att arbeta fram ett förslag till lagstiftning i ämnet och snarast förelägga riksdagen förslaget. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *kriminalisering av prostitutionskontakter*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju619 och 1989/90:Ju631 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

25. Pornografiska föreställningar (mom. 34)

Ingbritt Irhammar (c), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Utskottet vidhåller" och på s. 32 slutar med "och Ju823" bort ha följande lydelse:

Trots nu redovisade åtgärder kan utskottet konstatera att gällande lagstiftning mot anordnandet av offentlig pornografisk föreställning inte har haft avsedd effekt. Verksamheten pågår såvitt utskottet kan förstå öppet med en ständigt pågående nyrekrytering av unga kvinnor till verksamheten. Dessa kvinnor blir utnyttjade i en verksamhet som till sin natur är grovt kränkande för kvinnorna. Steget från deltagande i pornografiska föreställningar till att ägna sig åt prostitution är heller inte långt. Samma syn som utskottet tidigare har redovisat när det gäller prostitutionskontakter (JuU 1987/88:12 s. 14 f) gör sig alltså gällande även beträffande otillåtna pornografiska föreställningar. Utskottet vill här peka på att den nya lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga kan verka i en förbättrande riktning. Men utöver sociala insatser, vilka självfallet är nödvändiga även de, anser utskottet att också en skärpt lagstiftning måste till för att få bort anordnandet av otillåtna pornografiska föreställningar. Samma inställning hade för övrigt socialutskottet då frågan behandlades i riksdagen år 1987 (se SoU 1986/87:3y s. 8 f). En väg att gå kunde vara att ändra i den nuvarande straffskalan för överträdelse av förbudet i allmänna ordningsstadgan. Regeringen bör snarast lägga fram förslag till en skärpt lagstiftning mot anordnandet av offentliga pornografiska föreställningar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *pornografiska föreställningar*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju817 och 1989/90:Ju823 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Vapenutredningen (mom. 37)

Göthe Knutson, Göran Ericsson och Birgit Henriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Mot den angivna" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Kritik med styrka har riktats mot flera andra av utredningens förslag. De aktiva och seriösa jägarnas intressen har av utredningen satts åsido på ett överraskande sätt.

Sammantaget anser utskottet att utredningens förslag inte får läggas till grund för en framtida vapenlagstiftning. Som också framhållits i sexpartimotionen Ju825 bör en parlamentariskt förankrad kommitté med erforderlig sakkunnig expertis tillkallas för en bred och vidsynt utredning av frågan om vapeninnehav och administrationen häromkring. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *vapenutredningen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju207, 1989/90:Ju816, 1989/90:Ju818 och 1989/90:Ju825 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

27. Ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsprocessen (mom. 40)

1989/90:JuU29

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "motion Ju707" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att regeringen nu föranstaltat om den av riksdagen under lång tid efterlysta utredningen. Emellertid anser utskottet att saken brådskar. Utredningsarbetet i denna del bör därför bedrivas med förtur så att regeringen skyndsamt kan lägga fram förslag till lagstiftning om ersättning för rättegångskostnader i enlighet med vad utskottet uttalat. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsmål*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju707 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

Särskilda yttranden

1. Registrering av brott av barn m.m. (mom. 18)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anför:

Vi har tidigare uttalat (jfr reservation nr 4 i 1989/90:KrU14) att det kan finnas anledning att understryka vikten av att det förs statistik rörande brott begångna av barn under 15 år. Med hänsyn till den behandling saken nyligen fått har vi avstått från att i detta sammanhang föra fram en skiljaktig mening.

2. Samhällstjänst för unga (mom. 28)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anför:

Vi vill understryka att vi tidigare (jfr reservation nr 19 i 1989/90:JuU22) uttryckt uppfattningen att samhällstjänst bör kunna användas som påföljd för unga lagöverträdare i åldern 15–17 år även när alternativet inte är fängelse. Med hänsyn till den behandling saken nyligen fått har vi avstått från att i detta sammanhang föra fram en skiljaktig mening.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Propositionerna	1
Motionerna	2
Utskottet	7
Brottsförebyggande rådet	7
Forskning	7
Inledning	7
Särskilt om forskning inom BRÅ, m.m.	8
Medelansvisning till Brottsförebyggande rådet:	
Förvaltningskostnader	14
Medelansvisning till Brottsförebyggande rådet: Ut-	
vecklingskostnader	14
Brottsförebyggande åtgärder	14
Vissa frågor rörande unga lagöverträdare	19
Inledning	19
Familiens brottsförebyggande betydelse	20
Registrering av brott av barn m.m.	20
Närvaro av föräldrar vid förundersökning och dom-	
stolsförhandling	21
Kortare utredningstider m.m.	22
Häktning av unga	23
Skadelindrande arbete m.m.	24
Påföljder för unga	25
KrAmi-verksamheten m.m.	26
Övriga frågor	27
Ekonomisk brottslighet m.m.	27
Kriminalisering av prostitutionskontakter m.m.	29
Pornografiska föreställningar	30
Utredningar m.m.	32
Anslag	32
Övriga frågor	32
Vapenamnesti	32
Vapenutredningen	33
Nödvarnsrätten	34
Varusmuggling	34
Ersättning för rättegångskostnader i förvaltnings-	
mål	35
Prövningstillstånd	36
Hemställan	36
Reservationer	40
1. Behandlingsforskning m.m. (c, mp)	40
2. Könsrollernas betydelse för brottsligheten (c)	40
3. Forskning om våld mot kvinnor m.m. (fp, c, vpk) ...	41
4. Forskning om sambandet mellan pornografi och	
våld m.m. (c, vpk, mp)	41
5. Forskning om invandrares kriminalitet (m, fp, c)	42
6. Forskning om ekonomisk brottslighet m.m. (m)	42

7. Folkkampanj mot våld m.m. (c)	43
8. Brottsförebyggande åtgärder i skolan (c)	44
9. Familjens brottsförebyggande betydelse (m)	45
10. Registrering av brott av barn m.m. (m, fp)	45
11. Föräldrars närvaro vid förundersökning (c)	46
12. Föräldrars närvaro vid huvudförhandling (fp)	46
13. Föräldrars närvaro vid huvudförhandling (c)	47
14. Kortare utredningstider (m, fp, c)	47
15. Jourdomstolar (m, fp, c)	48
16. Möjligheterna att häkta unga (fp)	48
17. Skadelindrande arbete (c)	49
18. Konfrontation (fp, c)	49
19. Utredning om fängelsestraff för unga (vpk, mp)	50
20. Fängelsestraff för unga (m)	51
21. Skärpning av skattebrottslagen m.m. (vpk, mp)	51
22. Översyn av EKO-lagstiftningen (m, fp, c)	52
23. Företagsbot (fp, c)	53
24. Kriminalisering av prostitutionskontakter (c)	54
25. Pornografiska föreställningar (c, vpk, mp)	54
26. Vapenutredningen (m)	55
27. Ersättning för rättegångskostnader i förvaltnings- processen (c)	56
Särskilda yttranden	56
1. Registrering av brott av barn m.m. (c)	56
2. Samhällstjänst för unga (fp, c)	56